

JURIDISKA FAKULTETEN

VID LUNDS UNIVERSITET

Ella Frieman

Ett skydd för testators vilja eller ökade möjligheter för testamentariskt sabotage?

En undersökning av utvalda förslag i SOU 2025:91

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet

30 högskolepoäng

Handledare: Kristian Gustafsson

Termin: VT 2026

Innehåll

Summary	4
Sammanfattning	5
Förord.....	6
Förkortningar	7
1 Inledning	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Syfte och frågeställningar	9
1.3 Metod och material	10
1.4 Disposition.....	11
1.5 Avgränsningar	11
2 Testamente	12
2.1 Terminologi	12
2.2 Historisk bakgrund	12
2.2.1 Från romersk rätt fram till 1930 års testamentslag.....	12
2.2.2 1930 års testamentslag	14
2.3 Nuvarande reglering	16
2.3.1 Testationshabilitet	16
2.3.2 Formkrav	17
2.3.3 Nödtestamente.....	19
2.3.4 Återkallelse av testamente.....	20
2.3.5 Tolkning av testamente	22
2.3.6 Ogiltighet och klander.....	25
2.3.7 Egna reflektioner	27
3 Förslag från SOU 2025:91	28
3.1 Testamentsregister	28
3.1.1 Bakgrund	28
3.1.2 Utformning	29
3.1.3 Bevisbörda	31
3.1.4 Ansökan	31
3.2 E-testamente	34
3.2.1 Formkraven	34
3.2.2 Utformning	35
3.3 Uppgifter om testamentsvittnen	36
3.4 Nödtestamente	37
3.4.1 Bakgrund	37
3.4.2 För- och nackdelar med formkraven	37

3.4.3	Särskild talerregel.....	38
4	Andra familjerättsliga handlingar.....	40
4.1	Äktenskapsförord	40
4.2	Framtidsfullmakt	41
5	Analys.....	44
5.1	Testamentsregister.....	44
5.2	E-testamente	45
5.3	Uppgifter om vittnen	46
5.4	Nödtestamente	47
6	Slutsats.....	49
	Källförteckning	50

Summary

Wills run the risk of being sabotaged in different ways. To minimize the risk, there are several protection rules in the Swedish law, but they are of an older nature. Our rules about succession are based on the Inheritance Code from 1958, but after many years there has been a suggestion for an update. SOU 2025:91 has been developed to modernize the regulations and adapt them to the new conditions that exist. Some of the suggestions are the introduction of a voluntary registry of wills managed by public administration, the possibility of writing a will digitally, a recommendation for more information about witnesses and widened possibilities for emergency wills.

The purpose of this essay is to examine these new suggestions and see how they relate to the established law. An account of the historical background is also given. The essay focuses on the testator's will as the ultimate protective interest and the two sides of the interest. On one hand, no one should be able to sabotage the will which leads to testator's will not being followed, on the other hand, the testator should be able to freely change and revoke the will.

The basis for this presentation of the essay is the legal dogmatic method. The investigation shows how the testator's will has emerged as a protective interest and its significance for current law. Prenuptial agreements and future powers of attorney are also explained and later compared with the investigation. The essay concludes that some parallels can be drawn to some extent from other regulations.

The investigation's proposal for changes in testamentary law has included the consideration of will-related sabotage. The essay's analysis discusses how the investigation's proposal has affected the testator's will and the two sides of this protective interest. I conclude that the testator's freedom to change and revoke the will has weighed heavily on the scales. In relation to current law and the view of the testator's will that has emerged in the investigative part of the essay, I maintain that the investigation's proposal does not sufficiently protect the testator against will-related sabotage.

Sammanfattning

Testamenten löper risk att utsättas för olika former av sabotage. För att minska risken finns det en rad skyddsregler i lagstiftningen, men de är av äldre art. Vår arvs- och testamentsrätt baseras på ÄB som är från 1958 men efter många år har det föreslagits en uppdatering. SOU 2025:91 har framtagits för att modernisera lagstiftningen och anpassa den till de nya förutsättningar som finns. Några av förslagen är ett införande av ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi, möjligheten att upprätta e-testamenten, rekommendation om mer information om testamentsvittnen och utökade former för nödtestamenten.

Syftet med denna uppsats är att undersöka dessa nya förslag och se hur de förhåller sig till gällande rätt. Det görs även en redogörelse för den historiska bakgrunden för testamenten. Uppsatsen fokuserar på testators vilja som yttersta skyddsintresse och då även de två sidorna av intresset. Å ena sidan att ingen ska kunna utsätta testamentet för sabotage och därmed leda till att testators vilja inte kan följas, å andra sidan att testator ska kunna fritt ändra och återkalla sitt testamente.

Grunden för uppsatsens framställning är den rättsdogmatiska metoden. Utredningen visar hur testators vilja har vuxit fram som skyddsintresse och dess betydelse för gällande rätt. Även äktenskapsförord och framtidsfullmakter redogörs för då de senare jämförs med utredningens förslag. Jag kommer fram till att man till viss del kan dra paralleller från annan reglering.

Utredningens förslag om ändringar i testamentsrätten har innefattat avvägande om testamentariskt sabotage. Syftet med framför allt testamentsregistret och utökade uppgifter om vittnen är att förhindra testamentariskt sabotage.

I uppsatsens analys diskuteras hur utredningens förslag har påverkats av testators vilja och de två sidorna av detta skyddsintresse. Jag kommer fram till att testatorns frihet att kunna ändra och återkalla testamente har fått väga tungt. I förhållande till gällande rätt och synen på testators vilja som har framkommit i uppsatsens utredande del vidhåller jag att utredningens förslag inte skyddar testator mot testamentariskt sabotage i tillräcklig grad.

Förord

Det känns överkligt att vara här efter fem år på juristprogrammet och fem år i Lund. Jag ser framemot att bli färdig med min utbildning men det känns vemodigt att lämna studietiden bakom mig.

Tack till min handledare Kristian för ditt stöd under skrivandet.

Tack till alla vänner jag träffat under min tid här i Lund, utan er hade jag haft en mycket gråare vardag. Tack framför allt till Andrea som höll mig sällskap under uppsatsskrivandet, det var guld värt. Tack till mamma och pappa som har stöttat mig och alltid trott på mig.

Nu är jag äntligen klar!

Lund, maj 2026

Ella Frieman

Förkortningar

1930 års testamentslag	Lag om testamente (1930:104)
AvtL	Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättsens område
BrB	Brottsbalk (1962:700)
eIDAS-förordningen	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG
ENRWA	European Network of the Registers of Wills Association
FB	Föräldrabalk (1949:381)
HD	Högsta domstolen
Prop.	Proposition
Rskr.	Riksdagsskrivelse
SOU	Statens offentliga utredningar
ÄB	Ärvdabalk (1958:637)
ÄktB	Äktenskapsbalk (1987:230)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Att styra vad som händer efter sin död är i många fall omöjligt, men något man ändå kan bestämma är hur kvarlåtenskapen ska fördelas. Ett testamente är det enda accepterade dödsrättsdokumentet som kan hjälpa till med detta. Arvsavtal är inte tillåtet.¹ Om någon inte har upprättat ett testamente fördelas kvarlåtenskapen enligt den legala arvsordningen, i första hand till den avlidnes make och barn, sedan föräldrar, syskon, far- och morföräldrar eller förälders syskon. Testamente är alltså en möjlighet för testatorn att bestämma att dennes kvarlåtenskap ska fördelas på ett annat sätt än den legala arvsordningen. Testatorn kanske vill testamentera till personer som inte är arvingar eller till föreningar vars ändamål hen vill stötta.

Ett testamente kan dock leda till konflikter. Arvingarna som skulle ärvt enligt lag kan känna sig snuvade på arvet om de upptäcker att testatorn har testamenterat sin egendom till någon annan, eller så kan personer som inte är en del av den legala arvsordningen känna sig berättigade till en del av kvarlåtenskapen. Det finns på grund av detta en risk att ett testamente utsätts för otillbörlig påverkan genom sabotage. I fortsättningen kommer samlingstermen *testamentariskt sabotage* användas för att referera till dessa möjligheter. Testamentariskt sabotage innefattar alla åtgärder som kan hindra att testators vilja fullföljs. Det kan innebära att förstöra eller gömma ett fullt giltigt testamente för att det inte ska verkställas. Det kan även innebära att någon ändrar i testamentet genom överstrykningar, tillägg eller förstörande av vissa sidor. Det innefattar också att upprätta ett helt falskt testamente med en förfalskad underskrift. Testatorn kan likaså bli förledd att skriva under ett testamente som inte uttrycker hens faktiska vilja.

I augusti 2025 presenterades betänkandet *Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor*, SOU 2025:91. Syftet med utredningen var att se över reglerna om arv och testamente så att de kan anpassas till både den digitala och ekonomiska samhällsutvecklingen och hur människor bildar familj idag. Den var menad att åstadkomma en modern, tydlig och trygg arvs- och testamentsrätt.² Utredningen presenterar flera förslag för att modernisera testamentsrätten så att den blir bättre anpassad till den teknologi som finns tillgänglig idag. Förslag som presenteras är bland annat ett upprättande av ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi, ett införande av möjlighet att upprätta e-testamente och möjlighet att upprätta nödtestamenten utan formkrav.

¹ Agell & Brattström (2025) s. 11; Jmf 17 kap. 3 § ÄB.

² SOU 2025:91 s. 13.

Vår nuvarande reglering om testamente har i stort sett varit oförändrad sedan 1930 då testamentslagen³ infördes. När ärvdabalken (ÄB) instiftades år 1958 upptogs reglerna från den gamla testamentslagen i den nya balken.⁴ En modernisering av testamentsrätten är därför högst aktuell.

Utredningens förslag har till viss del fått kritik i remissinstanserna. Juridiska fakultetsstyrelsen i Lund har i sitt remissvar kritiserat förslaget om testamentsregister som inte tillräckligt långtgående för att utgöra en förbättring för skyddet av testamenten.⁵ Vissa remissinstanser anser att utredningen inte i tillräcklig grad har beaktat risken för missbruk av nödtestamenten utan formkrav.⁶ Göta hovrätt har i sitt remissvar uttryckt oro över om e-testamenten kan uppnå tillräckligt hög säkerhetsgrad och anser att det inte bör införas i nuläget.⁷

Jag utgår ifrån testators vilja som skyddsintresse. Det finns två sidor av detta skyddsintresse, dels sidan av att testatorns ursprungliga vilja och testamente ska respekteras i största möjliga mån, dels sidan av att testatorns vilja kan ändras över tid och hen behöver kunna ändra sitt testamente. Lagstiftningen måste gå en balansgång mellan dessa två sidor, och i denna uppsats kommer jag att undersöka hur balansen upprätthålls i gällande rätt och hur de nya lagförslagen påverkas.

1.2 Syfte och frågeställningar

Mot bakgrund av den kritik som tas upp i remissyttrandena finns det skäl att närmare undersöka hur utredningen har förhållit sig till risken för testamentariskt sabotage. Syftet med denna uppsats är att undersöka de förslag som presenteras i SOU 2025:91 som enligt mig bör ha störst risk att påverka förekomsten av testamentariskt sabotage. Det gäller ett införande av frivilligt testamentsregister i offentlig regi, möjligheten att upprätta e-testamenten, mer information om testamentsvittnen och till sist utökade former av nödtestamenten. Uppsatsen ämnar att särskilt fokusera på hur utredningen förhåller sig till testatorns vilja som primärt skyddsintresse. Detta genom att besvara följande frågeställningar:

- Hur balanserar gällande rätt skyddet för testators yttersta vilja mellan intresset av att motverka testamentariskt sabotage och intresset av att säkerställa testators frihet att ändra eller återkalla sitt testamente?

³ SFS 1930:104.

⁴ Agell & Brattström (2025) s. 19.

⁵ Remissyttrande, Juridiska fakulteten vid Lunds universitet s. 15.

⁶ Remissyttrande Sparbankernas riksförbund s. 4; Remissyttrande Svenska Bankföreningen s. 1f.; Remissyttrande Advokatsamfundet s. 5; Remissyttrande Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet s. 25.

⁷ Remissyttrande Göta hovrätt s. 2.

- Hur förhåller sig förslagen till balansen jämförelsevis med gällande rätt och andra familjerättsliga handlingar med liknande reglering?

1.3 Metod och material

För att besvara uppsatsens frågeställningar behöver gällande rätt fastställas. Jag använder mig av den rättsdogmatiska metoden för att tolka och fastställa gällande rätt. Det görs genom de allmänt accepterade rättskällorna, lagstiftning, rättspraxis, förarbeten och i viss mån doktrin. Rättskällor är de källor som ges rättslig auktoritet genom erkänningsregler.⁸ Enligt Dahlman behandlas förarbeten i svensk rätt som att de har rättslig auktoritet⁹ och ses som rättskällor. Det gäller även andra lagförberedande dokument som utredningar.¹⁰ Dahlman anser att det finns viss doktrin som behandlas som rättskällor och har rättslig auktoritet vilket leder till att de följs på grund av auktoritetsskäl, men detta är endast ett fåtal verk. Resterande doktrin kan ha betydelse i rättstillämpningen på grund av sakskalet, om dess argumentation är övertygande, men ska enligt Dahlman inte ses som rättskällor.¹¹ Enligt Kleineman har förarbetens auktoritet på senare tid grundats mer på argumentationen i dem och inte deras inneboende värde som rättskälla.¹² Jag är av samma åsikt som Dahlman och kommer således behandla förarbeten som rättskällor med rättslig auktoritet.

Det råder diskussion i doktrinen om vad den rättsdogmatiska metoden innebär, men de flesta är överens att den används för att fastställa gällande rätt. Sandgren anser att den rättsdogmatiska metoden kan innehålla argument *de lege ferenda*, hur lagen bör vara utformad, om argumenten är en utveckling av analysen av gällande rätt. Han menar att utan denna koppling av intern koherens blir det rättspolitisk argumentation som inte är en del av rättsdogmatiken.¹³

Enligt Kleineman kan rättsdogmatiken användas inte bara för att fastställa gällande rätt utan också för att *kritisera* gällande rätt och föreslå ändringar av denna.¹⁴ Jag ansluter mig till Kleinemans resonemang och använder mig utav en kritisk rättsdogmatisk metod som ger mig möjligheten att utvärdera förslagen och alternativen som hade kunnat användas i stället.¹⁵

Jag använder mig av den rättsdogmatiska metoden när jag redogör för äktenskapsförord och framtidsfullmakter. Dessa rättshandlingar används i jämförande syfte för att utvärdera förslagen från SOU 2025:91. Äktenskapsförord

⁸ Dahlman (2019) s. 61.

⁹ Dahlman (2019) s. 63.

¹⁰ Dahlman (2019) s. 67.

¹¹ Dahlman (2019) s. 71 och 65.

¹² Kleineman (2025) s. 34.

¹³ Sandgren (2025) s. 52f.

¹⁴ Kleineman (2025) s. 29.

¹⁵ Kleineman (2025) s. 42.

måste registreras för att gälla vilket gör det till en intressant jämförelse i förhållande till förslaget om testamentsregister. Framtidsfullmakter ska från och med 1 juli 2026 kunna upprättas digitalt vilket gör det till en lämplig jämförelsepunkt till förslaget om e-testamenten.

Då lagstiftningen om testamente har varit oförändrad under väldigt lång tid har rättsfall fått stor betydelse för rättsutvecklingen. Därför utgör rättsfall från HD en stor del av att fastställa gällande rätt. Lagstiftning som granskas är till största del ÄB med tillhörande förarbeten och lagkommentarer. Eftersom reglerna om testamente i ÄB härstammar från 1930 års testamentslag är förarbetena till denna fortsatt relevanta, vilket även ses genom HD:s hänvisningar till dem. Utredningen SOU 2025:91 används givetvis i stor utsträckning.

1.4 Disposition

Det andra kapitlet börjar med en framställning av den historiska bakgrunden och utvecklingen av testamentsrätten. Därefter redogörs för det nuvarande rättsläget innefattande lagstiftningen i ÄB och rättspraxis från HD. Det tredje kapitlet ägnas åt att gå igenom utredningens överväganden och förslag.

Det fjärde kapitlet ägnas åt en kort genomgång av regleringen för äktenskapsförord och framtidsfullmakter samt deras syfte.

I det femte kapitlet görs en kritisk analys av förslagens förhållande till testators vilja, behovet av flexibilitet och risken för testamentariskt sabotage. Det sjätte och sista kapitlet innehåller slutsatsen.

1.5 Avgränsningar

Utredningen SOU 2025:91 är omfattande och innehåller flera förslag på uppdateringar inom arvs- och testamentsrätten. Förslag utan samband till testamentariskt sabotage ligger utanför uppsatsens omfång och berörs således inte. Det redogörs inte heller i detalj om sekretessbestämmelserna som föreslås gälla för förslagen. Uppsatsen redogör inte för regleringen om inbördes testamenten och går endast ytligt in på sekundosuccession.

Otillbörliga åtgärder med ett testamente kan vara brottsliga enligt till exempel 14 kap. 1 § brottsbalken (BrB) (urkundsförfalskning) och leda till straffrättsliga konsekvenser. Uppsatsen fokuserar på testamentsrätten i sig och de tvis-temål som kan uppkomma mellan enskilda. Därför kommer inte de straffrättsliga konsekvenserna att beröras.

Ingående tekniska analyser om hur elektroniska underskrifter fungerar kommer med hänsyn av uppsatsens begränsade omfång inte tas upp.¹⁶

¹⁶ Den som vill fördjupa sig i detta kan med fördel sätta sig in i eIDAS-förordningen eller den nyligen framtagna Prop. 2025/26:250, En statlig e-legitimation.

2 Testamente

2.1 Terminologi

Ett testamente är ett *förordnande om kvarlåtenskap* som går att återkalla.¹⁷ Den som upprättar ett testamente benämns *testator*, *testatrix* eller *testamentsgivare*. I fortsättningen används endast testator för enkelhetens skull då det också är termen som används i SOU 2025:91. Den som erhåller egendom genom testamente kallas *testamentstagare*.¹⁸ En *arvinge* är någon som har arvsrätt efter den avlidne och en *bröstarvinge* är den avlidnes barn som också har bäst arvsrätt om den avlidna är ogift.¹⁹

2.2 Historisk bakgrund

2.2.1 Från romersk rätt fram till 1930 års testamentslag

Testamente som rättsinstitut härstammar från den romerska rätten. De germanska rättsordningarna, inklusive den svenska, utgick från egendomens bundenhet till familjen. Genom kyrkans inflytande uppkom *gåvor för dödsfalls skull till fromma syften* och rubbade den germanska ordningen.²⁰

Jorden var den viktigaste resursen i Sverige ända in på 1800-talet. Den medeltida och tidigmoderna arvsrätten var därför ett viktigt redskap för att skydda släktens rätt till jord. Fast egendom ägdes i första hand av släkten som kollektiv och inte av enskilda. Jorden var ett lån från äldre släkt och skulle gå i arv till barn och barnbarn. Ägaren förvaltede jorden och den var hela familjens angelägenhet.²¹ Om någon ville testamentera bort arvejord krävdes släktens samtycke.²²

Under den tidiga medeltiden uppkom ett system med arvejord och avlinge-jord. Arvejord var jord som en person ärvt, och avlinge-jord var jord som personen själv hade förvärvat. En teori om varför denna indelning uppkom var att systemet ville begränsa möjligheten att ge jord till kyrkan och skydda släktens jord från att splittras. Vid samma tid uppkom bördsrätten vilket gav släkten förköpsrätt för arvejord innan den kunde bjudas ut till andra personer. Arvejord fick inte testamenteras bort, skänkas bort eller säljas, men avlinge-jord var inte bunden av dessa begränsningar. Ägaren förfogade bara temporärt över arvejorden och den övertogs sedan av hans släkt vid hans död. Arvejord avskaffades genom en kunglig förordning 1857 och det var också denna

¹⁷ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 9 kap under rubriken ”Inledning”.

¹⁸ Agell & Brattström (2025) s. 11.

¹⁹ Eriksson (2008) s. 15; 2 kap 1 § ÄB.

²⁰ Agell & Brattström (2025) s. 16f.

²¹ Trolle Önnerfors (2014) s. 172f.

²² Trolle Önnerfors (2014) s. 193f.

bestämmelse som gav landsbygden och städerna likställda regler för testamente.²³ Även bröstarvinges laglott infördes genom denna förordning.²⁴

Möjligheten att testamentera bort egendom hade under 1200-talet, till följd av kyrkans inflytande, införts i Sverige. Testamentsrätten utvecklades långsamt till följd av den allmänna uppfattningen att jorden tillhör släkten och därför inte kan förfogas över fritt.²⁵ Detta speglades även i de äldsta landskapslagarna. I slutet av 1200-talet stadgades om huvudlottssystemet i den yngre västgötalagens kyrkobalk. Kvarlåtenskapen skulle delas jämt mellan arvlåtaren och dess arvingar efter huvudtalet och då hade arvlåtaren rätt att testamentera bort ”sin” del för sin själ. Denna tidiga bestämmelse hade formkravet att två eller tre vittnen skulle närvara och testator skulle vara vid full hälsa. Om testator var sjuk kunde han endast förordna om en halv huvudlott. Östgötalagen tillämpade också huvudlottssystemet, men endast beträffande fast egendom.²⁶

Ett annat sätt att reglera testamentsrätten var genom arvejordssystemet, vilket gjordes i svealagarna. Enligt upplandslagen fick arvlåtaren skänka bort hur mycket han ville till kyrka eller kloster med arvingarnas samtycke, och utan samtycke fick en tiondel av arvejorden testamenteras bort till kyrka eller kloster. Avlingejord och lös egendom krävde inte samtycke för att kunna testamenteras bort till kyrka eller kloster, men om ändamålet var annat krävdes samtycke. Upplandslagens kyrkobalk tillämpades så småningom på hela landsbygden.²⁷

I städerna gällde ett laglottssystem. Om testatorn hade barn kunde han inte testamentera bort egendom utan deras samtycke. Utan barn kunde testatorn testamentera bort en tredjedel av sin egendom, resten gick till arvingarna. I städerna gjordes det inte skillnad mellan förordnande till kyrkan och förordnande till annan. Enligt Magnus Erikssons stadslag kunde en testator med barn testamentera bort en tiondel av sin kvarlåtenskap, en testator med andra svenska arvingar en tredjedel och en testator med endast utländska arvingar hälften. Här fanns även regler för det muntliga testamentet. Testatorn skulle i närvaro av minst tre vittnen erkänna sitt yttersta under edlig bekräftelse.²⁸

På 1600-talet blev testamenten till enskilda och andra ändamål än kyrkan vanligare, även på landsbygden.²⁹ Det var även då uppfattningen om testamenten som återkallningsbara blev gällande och att ett senare testamente upphävde ett tidigare.³⁰

²³ Trolle Önnerfors (2014) s. 194f.

²⁴ Brattström & Singer (2023) s. 28.

²⁵ Brattström & Singer (2023) s. 27.

²⁶ Hafström (1978) s. 129.

²⁷ Hafström (1978) s. 130.

²⁸ Hafström (1978) s. 131.

²⁹ SOU 1929:22 s. 43.

³⁰ SOU 1929:22 s. 46.

I 1686 års testamentsstadga gavs det ett klarare uttryck för att testamentet skulle utgöra den yttersta viljan och fideikommissinstitutet erkändes.³¹ Omyndiga barn på landet fick en typ av laglott av de lösören och avlingejord som arvlåtaren hade, så mycket så att de kunde klara sig tills de kunde försörja sig själva. Vid muntliga testamenten skulle det fortsatt finnas två eller tre vittnen. Vid ett skriftligt testamente fanns inga vittneskrav enligt stadgan, om det inte fanns betänkligheter om underskriftens äkthet.³² Testator skulle vara av sunt och fullt förstånd samt ha handlat utan tvång, lockelse eller förledande.³³

I 1734 års lag fanns det fortfarande skillnad på stads- och landsrätt. På landsbygden var arvejord fortsatt inte möjligt att förfoga fritt över, men ovan nämnda bestämmelse om omyndiga barn var den enda inskränkningen som fanns på övrig kvarlåtenskap.³⁴ I städerna var det mer komplicerat och en viss andel av en persons egendom kunde testamenteras bort. 1734 års lag gav också lagfästa formkrav för testamente. Ett testamente, antingen skriftligt eller muntligt, skulle bevitnas av två personer. I nödfall kunde testamente upprättas på egen hand utan vittnen.³⁵

År 1762 upphävdes i avsevärd mån skillnaden mellan lands- och stadsrätt, och om bröstarvingar saknades kunde arvlåtaren fritt förfoga över lösören och avlingejord.³⁶ Upprättande av fideikommiss för fast egendom förbjöds 1810.³⁷

Vittnens nödvändighet inskräptes 1801 i en kunglig klargörelse.³⁸ 1810 gjordes en språklig ändring vilket ledde till förvirring i rättstillämpningen som inte var överens om vittne betydde att vittnena behövde bevittna testamentet eller vittna i domstol till dess äkthet. Detta berodde på att muntliga testamenten fortfarande var i bruk. I NJA 1921 s. 545 klargjorde HD rättsläget och fastslog att vittnen endast behövde bevittna testamentet. Att ett vittne dött och således inte kunde vittna i domstol skulle inte automatiskt betyda att testamentet var ogiltigt. Vittnesjäv var inte heller reglerat och ansågs därför inte påverka om ett testamente var giltigt eller ej. I NJA 1918 s. 555 godkändes ett testamente trots att ett vittne var jävigt, om än ”periferiskt”. Lagberedningen till 1930 års testamentslag kommenterade fallet och ansåg att det var oklart om båda vittnen fick vara jäviga.³⁹

2.2.2 1930 års testamentslag

³¹ Agell & Brattström (2025) s. 18.

³² Trolle Önnersfors (2014) s. 216.

³³ Hafström (1978) s. 133.

³⁴ SOU 1929:22 s. 49.

³⁵ Trolle Önnersfors (2014) s. 226f.

³⁶ SOU 1929:22 s. 50f.

³⁷ Agell & Brattström (2025) s. 18.

³⁸ Agell & Brattström (2025) s. 18.

³⁹ SOU 1929:22 s. 142–144.

1930 förbjöds fideikommiss för lös egendom.⁴⁰ Inför inrättandet av 1930 års testamentslag undersöktes om begränsningar av testationsfriheten skulle införas. Det ansågs inte lämpligt att begränsa testamentsrätten för att öka statskassan. Lagstiftning om vilka ändamål som var lämpliga att testamentera till ansågs inte heller vara lämpligt, och här togs upp att många frivilligt testamenterar till ideella ändamål och en reglering skulle påverkat detta negativt.⁴¹ Utredningen kom fram till att testamente i stor del skulle vara fri från begränsningar med hänsyn till testatorns vilja.

I utredningen betonades att testamentsfriheten finns på grund av uppfattningen om testamente som den yttersta viljan, och om en begränsning av möjligheten att återkalla testamente skulle göras måste det finnas starka sakliga skäl eftersom det skulle påverka testamentets karaktär.⁴²

Tidigare sågs en testamentstagare som en inkräktare på det som rätteligen tillhörde arvingarna och därför var testamentstagaren tvungen att bevisa att testamentet hade laglig uppkomst i tvistemål som uppstod. I förarbetena till 1930 års testamentslag förordades att allmänna processuella regler skulle gälla då släktens successionsrätt och den testamentariska successionsrätten hade uppnått samma ställning.⁴³ Det ansågs inte vara rimligt att bevisbördan skulle läggas helt på testamentstagaren.⁴⁴ Detta visar enligt min mening ett skifte i perspektiv från arvsordning som den självklara huvudregeln och testamente som undantaget.

I förarbetena till 1930 års testamentslag framfördes att syftet med formkraven var att testamente ska verkställas *efter* arvlåtarens död och formkraven skulle hjälpa till att fastställa giltigheten i testamentet. Det nämndes att frestelsen för arvtagare att förneka att testamente finns, eller addera saker i testamentet som inte överensstämde med testators yttersta vilja, var stor. Beredningen ansåg även att det kunde bli svårt att göra en utredning av sinnesförfattning eller om handling är ogiltig efter testators död.⁴⁵

Formkraven skulle inte vara onödigt betungande eller krångliga för att inte avskräcka de som ville skriva sitt testamente enligt beredningen till 1930 års testamentslag. Ett testamente skulle också vara lätt att ändra eller återkalla för att respektera testators vilja som kunde ändras med tiden. Risken för ogiltighet genom formfel skulle, enligt utredningen, begränsas så mycket som möjligt.⁴⁶

⁴⁰ Agell & Brattström (2025) s. 19.

⁴¹ SOU 1929:22 s. 55f.

⁴² SOU 1929:22 s. 197.

⁴³ SOU 1929:22 s. 163f.

⁴⁴ SOU 1929:22 s. 61.

⁴⁵ SOU 1929:22 s. 146.

⁴⁶ SOU 1929:22 s. 147.

Utredningen till 1930 års testamentslag ansåg att genom de krav som infördes på testamentsvittnen skulle vittnesjäv i praktiken inte vara något problem och då skulle anledningar till tvister och rättegångar minska.⁴⁷

Testationshabiliteten ansågs vara lämplig att förlägga till samma som myndighetsåldern, vilket vid denna tidpunkt var 21 år. Detta för att man då enligt utredningen hade uppnått den mognad och självständighet i omdöme som krävdes för att förordna om sin kvarlåtenskap.⁴⁸

Nödtestamenten i formen av holografiska testamenten⁴⁹ ansågs på grund av nödkravet ha liten risk att utsättas för otillbörlig påverkan. I diskussionen om både holografiska och muntliga testamenten sågs det som orimligt att testatorn inte skulle få möjlighet att ge uttryck för sin yttersta vilja på grund av att nödsituationen förhindrar denne att upprätta ett ordinärt testamente.⁵⁰

2.3 Nuvarande reglering

I propositionen till 1930 års testamentslag framhålls det att testamente, precis som andra rättshandlingar, inte får användas för lagstridiga eller osedliga syften. Det anses även i doktrin följas av allmänna rättsgrundsatser och är inte lagstadgat.⁵¹ Testamente är en benefik rättshandling och inte ett avtal som kräver motprestation rent juridiskt. Man kan dock tänka sig att det förekommer motprestationer från testamentstagarens sida som ger testatorn skäl att förordna om sin kvarlåtenskap till dennes fördel.⁵²

2.3.1 Testationshabilitet

Enligt 9 kap. 1 § ÄB får den som fyllt 18 år upprätta ett testamente. Den som har fyllt 16 år får också upprätta ett testamente, men då bara om egendom som hen själv får råda över. Testamente ses som en strängt personlig handling och därför går det inte att, om testator är omyndig eller förhindrad att själv göra testamente, låta någon annan upprätta testamentet. Det skulle gå emot testamentets natur, likaså om det skulle behöva godkännas av ställföreträdare eller kräva målsmans samtycke.⁵³

Ett förordnande till annan än den som är född vid testators död eller då avlad och födes med liv är utan verkan enligt 9 kap. 2 § ÄB. Detta beror på att testator inte ska ha möjlighet att bestämma över sin egendom för en obegränsad framtid. Testator ska bara kunna bestämma så långt fram i tiden att hen någorlunda säkert kan överblicka verkningarna.

⁴⁷ SOU 1929:22 s. 71.

⁴⁸ SOU 1929:22 s. 78.

⁴⁹ Se avsnitt 2.3.3

⁵⁰ SOU 1929:22 s. 168.

⁵¹ Prop. 1930:10 s. 46; Eriksson (2008) s. 140.

⁵² Kaariniemi (1992) s. 13.

⁵³ Agell & Brattström (2025) s. 12.

9 kap. 2 § ÄB andra stycket innehåller ett undantag om sekundosuccession. Detta för att testator ska kunna tillgodose ej födda på ett rättvist sätt, t.ex. då barnbarn finns hos en son men inte än hos en annan. Då kan testator testamentera att kvarlåtenskapen ska gå till dennes söner i första hand och efter deras död delas lika mellan den ena sonens existerande barn och den andra sonens framtida barn. Skillnad mellan ofödda syskon får inte göras, t.ex. att den förstfödde ska få mer än de andra ofödda. Däremot kan skillnad göras mellan syskon som är födda, och likabehandlingen gäller således bara de ofödda syskonen. Barnbarnen måste få full äganderätt över egendomen.⁵⁴

2.3.2 Formkrav

Ett testamente verkställs ofta långt efter att det upprättats och testatorn kan av förklarliga skäl inte själv berätta om omständigheterna kring upprättandet efter sin bortgång. Det leder inte sällan till bevissvårigheter varför formkrav behövs.⁵⁵

För att ett testamente ska vara giltigt krävs att det uppfyller formkraven som uppställs i 10 kap. 1 § ÄB. Ett testamente ska upprättas skriftligen med två vittnen. Testamente kan vara skrivet för hand, med maskin, nedskriven av testator eller annan. Det kan också upprättas genom ett tryckt formulär och detta gäller allt utom underskriften. Testamente kan dessutom upprättas på handling som också innefattar annat innehåll, till exempel äktenskapsförord.⁵⁶

Ett testamente måste inte kallas testamente för att vara giltigt. Gåvobrev och äktenskapsförord har i rättspraxis godkänts som testamenten då de uppfyllt formkraven och testators avsikt överensstämde med den rättsliga verkan.⁵⁷

I vittnenas samtidiga närvaro ska testator underteckna testamentshandlingen eller vidkännas sin underskrift. I praxis har det godkänts att ett vittne ”hjälp till” att underteckna testamentet om testators hand skakar för mycket för att denne ska kunna underteckna testamentet själv.⁵⁸ Även vittnena ska underteckna dokumentet. Det har godkänts i rättstillämpningen att vittnena undertecknat det förseglade kuvert där testamentet förvaras och inte själva testamentshandlingen.⁵⁹ Kravet på samtidigt närvarande vittnen är hårt ställt och HD godkände inte att testatorn först gick till det ena vittnets arbetsrum och sen omedelbart till det andra då vittnena inte bevittnade vad som hände i det

⁵⁴ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 9 kap. 2 §.

⁵⁵ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 10 kap. under rubriken ”Inledning”.

⁵⁶ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 10 kap. 1 §.

⁵⁷ Se NJA 1946 s. 349 (gåvobrev) och NJA 1943 s. 558 (äktenskapsförord).

⁵⁸ NJA 1937 s. 221.

⁵⁹ NJA 1940 s. 351.

andra rummet.⁶⁰ Vittnena måste inte underteckna testamentet i testators närvaro, men undertecknandet måste ske i nära anslutning till testators undertecknande eller vidkännande av underskrift. HD tog upp ett fall där ett vittne undertecknade testamentet fyra år efter att hon bevittnade underskriften från testatorn vilket inte godkändes.⁶¹ Vittnena måste vara medvetna att de bevittnar en underskrift av ett testamente, men de behöver inte ha kännedom om innehållet i testamentet. Ett tillägg till testamente ska följa samma formkrav enligt 10 kap. 6 § ÄB.⁶²

Vittnena *bör* enligt 10 kap. 2 § ÄB anteckna yrke och hemvist, tiden för bevittnande och övriga omständigheter som kan ha betydelse för testamentets giltighet. I andra stycket stadgas att en vittnesmening som intygar att formkraven har följts ska äga tilltro om klander väcks, om inte omständigheter förekommer som förringar intygets trovärdighet. Det innebär att bevisbördan ligger på den som för klandertalan att visa att vittnesmeningen inte bör äga tilltro. Kravet som ställs är att detta ska göras sannolikt.⁶³ 10 kap. 2 § andra stycket ÄB är alltså en bevisbörderegeln som underlättar för testamentstagare i det fall det finns en vittnesmening.

Formuleringen för en vittnesmening är inte lagstadgad. Det kan enligt Kaari-niemi leda till osäkerhet för både testator och domstol då det inte är klart vilken formulering som leder till att presumtionen blir gällande. Dock är de formuleringar som används idag oftast väldigt lika och har en standardiserad utformning, vilket gör att ett formkrav kan verka överflödigt.⁶⁴

Omständigheterna för ogiltiga testamentsvittnen beskrivs i 10 kap. 4 § ÄB. Ett testamentsvittne får inte, enligt första stycket, vara under 15 år eller på grund av psykisk störning sakna insikt om betydelsen av vittnesbekaftelsen. Testators make, sambo, syskon, släktingar i upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag får inte heller vittna. Ett vittne är alltså giltigt om det har en psykisk störning och den inte leder till att hen saknar insikt om betydelsen att vara vittne. Observera att endast svågerlag i upp- och nedstigande led åsyftas, testators makes syskon får alltså vittna. Skälet till att närstående inte får vittna är att de inte anses kunna inpränta vikten av testamentet hos testatorn.⁶⁵

I andra stycket stadgas att ett vittne inte får bevittna ett förordnande till sig själv, sin make, sin sambo, sitt syskon, sina släktingar i upp- och nedstigande led samt någon som står i upp- och nedstigande svågerlag till hen. Om en person är framtidsfullmaktshavare, förmyndare, god man eller förvaltare för någon får inte heller bevittna ett förordnande till denne. En testamentsexekutor får dock vara vittne. En ledamot av styrelse för ett bolag, en förening, ett

⁶⁰ NJA 1978 s. 189.

⁶¹ NJA 1994 s. 145.

⁶² Se även NJA 1979 s. 268.

⁶³ NJA 1994 s. 34; NJA 2009 s. 249.

⁶⁴ Kaari-niemi (1992) s. 56.

⁶⁵ Prop. 2011/12:110 s. 28.

trossamfund eller en stiftelse får inte bevittna ett förordnande till den juridiska personen som hen företräder.

Bestämmelserna i andra stycket beror på att personen då typiskt sett har ett sådant intresse i förordnandet så att hen blir jävig och kan misstänkas för att otillbörligen påverka testatorn. Regeringen anser att jävsreglerna behöver vara relativt uttömmande för att så långt som möjligt undvika fall där vittne kan misstänkas för att ha påverkat testatorn.⁶⁶

Ett testamente som inte följer formkraven är inte per automatik ogiltigt, utan det måste först angripas genom en klandertalan och bli fastställt i domstol som ogiltigt. Om det inte klandras eller om arvingarna godkänner testamentet blir det gällande trots sin bristande form.⁶⁷

Ett testamente som är förfalskat uppfyller inte formkraven. Testamentstagarer har bevisbördan för att testamentet är upprättat enligt formkraven, men testamentsvittnens intygande om att testator själv undertecknat handlingen gör att bevisbördan går över på arvingarna som ska göra det sannolikt att formkraven inte är uppfyllda.⁶⁸

2.3.3 Nödtestamente

I gällande rätt finns det två typer av nödtestamente, muntligt testamente och skriftligt testamente, enligt 10 kap. 3 § ÄB. Ett nödtestamente är giltigt om testator på grund av sjukdom eller annat nödfall är förhindrad att upprätta ett ordinarie testamente enligt formkraven i 10 kap. 1 § ÄB. Ett muntligt testamente ska göras inför två vittnen. Det måste inte ha någon specifik utformning utan kan till exempel innebära att svara på frågor. En bedömning görs från fall till fall om ett yttrande kan anses vara ett nödtestamente eller ej.⁶⁹ Ett skriftligt testamente, eller som det också kallas, *holografiskt testamente*⁷⁰, ska vara egenhändigt skrivet och undertecknat. Andra stycket stadgar att ett nödtestamente blir ogiltigt om testator under sammanlagt tre månader haft möjlighet att förordna om sin kvarlåtenskap på det ordinära sättet.

Vad ett nödfall innebär har många gånger prövats i praxis. Om en sjuk testator dör nära inpå upprättandet av nödtestamentet ses det oftast som nödfall, oavsett om upprättandet är skriftligt eller muntligt.⁷¹ Nödtestamenten som upprättas innan planerade operationer har inte godkänts om dödsfallet skett en tid senare och inte i samband med operationen.⁷² Avsikt att upprätta ett ordinarie

⁶⁶ Prop. 2011/12:110 s. 28f.

⁶⁷ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 10 kap 4 §.

⁶⁸ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 10 kap. 1 §.

⁶⁹ Se NJA 1939 s. 364 I; Jmf dock NJA 1938 s. 58.

⁷⁰ Agell & Brattström (2025) s. 43.

⁷¹ Se NJA 1937 s. 243; NJA 1939 s. 364 I och II.

⁷² Se NJA 1953 s. 312; NJA 1973 s. 342.

testamente senare behöver inte betyda att nödfall *inte* föreligger, om testator inte hinner upprätta testamente på ordinarie vis.⁷³ Nödtestamenten som gjorts innan självmord har godtagits som testamenten då det relevanta är testators egen uppfattning om nöd föreligger eller ej. Det spelar ingen roll att nödsituationen kan ses som självförvållad.⁷⁴

2.3.4 Återkallelse av testamente

Enligt 10 kap. 5 § ÄB kan ett testamente återkallas och då bli utan verkan. En återkallelse kan göras i den ordning som gäller för testamentets upprättande, genom att förstöra testamentshandlingen eller otvetydigt ge till känna att testamentet inte längre är uttryck för testators yttersta vilja. En återkallelse av testamente behöver alltså i princip inte följa några formkrav. Så länge det är otvetydigt att det är testators yttersta vilja att återkalla förordnandet är det giltigt. En utfästelse om att inte återkalla testamente är inte bindande, vilket stadgas i 10 kap. 5 § andra stycket ÄB. Testator måste uppfylla kraven för testationshabilitet för att kunna återkalla sitt testamente.⁷⁵

En fotokopia har i praxis godtagits som uttryck för testators vilja när originalhandlingen är borta.⁷⁶ Frågan blir då om testamentet har återkallats. Lind & Wallin drar slutsatsen från rättsfallet att testamentstagaren bör ha bevisbördan att göra det övervägande sannolikt att testamente inte har återkallats, om det endast finns en kopia eller avskrift.⁷⁷

I propositionen till 1930 års testamentslag kritiserade Lagrådet att det inte fanns några formkrav för återkallelse. De menade att det skulle vara osäkert om något faktiskt är ett uttryck för återkallelse eller inte. Det kan hända att testatorn inte vill stöta sig med sina nära och antyder att hen inte har skrivit testamente eller att eventuella testamenten är utan verkan, men i själva verket vill att testamentet ska gälla. Utan formkrav kunde det, enligt Lagrådet, bli svårt att avgöra om testamentet fortfarande ger uttryck för testators yttersta vilja vid testators död. Lagrådet ansåg att en åtgärd med testamentshandlingen borde vara tillräckligt bevis för att testators vilja ändrats, men om originalhandlingen inte hade påverkats borde en återkallelse kunna ske genom liknande former som när det upprättas, d.v.s. med vittnen. Skäl som talade för formlöst återkallande var att enligt den allmänna rättsuppfattningen gick det att återkalla testamente formlöst och en ändring av rättsordningen skulle potentiellt leda till rättsförluster där testator utgick från att formlös återkallning var giltigt. Av propositionen framgår att Lagrådets synpunkter fick

⁷³ Se NJA 1967 s. 158; NJA 1986 s. 590.

⁷⁴ Se NJA 1938 s. 511; NJA 1950 s. 498.

⁷⁵ Kaariniemi (1992) s.77; Jmf NJA 1966 s. 270.

⁷⁶ NJA 1977 s. 168.

⁷⁷ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 10 kap. 1 § & 10 kap. 5 §.

visst genomslag och kravet på att någon slags åtgärd måste vidtas infördes. Det räcker inte att visa att testatorn hade ändrat sina tankar om testamentet.⁷⁸

När två testamenten finns blir det ofta en fråga om upprättandet av det senaste testamentet är ett uttryck för att det tidiga testamentet är återkallat i sin helhet. Det är relevant om det senare testamentet finnes vara ogiltigt. I rättspraxis har det tidigare testamentet i dessa fall ansetts gällande i de delar som stämmer överens mellan båda exemplar, och återkallat i de delar som skiljer sig åt.⁷⁹

Återkallelse genom åtgärd med testamentshandlingen kan uttryckas på många olika sätt. En testator kan stryka över delar i testamentet, vilket i rättspraxis setts som återkallelse av dessa delar. Om det finns två exemplar, och överstrykning bara skett i ett av dessa, görs en bedömning av testators syfte med överstrykningen.⁸⁰ En sönderrivning har setts som återkallande av testamente trots efterföljande lagning.⁸¹ HD har uttalat sig om bevisbördans placering i dessa mål där testamente blivit förstört. Testamentstagaren ska göra det övervägande sannolikt att ett förstört testamente inte är återkallat av testatorn.⁸² En muntlig återkallelse av testamente kan göras. En sjuk testator bad sitt hembiträde att kontakta advokaten som innehade hans testamente och be advokaten att riva sönder ”de där papperna”. Trots att hembiträdet inte hade meddelat advokaten, och testamentet således var intakt, ansågs testamentet återkallat.⁸³ Uttalandet måste dock vara ett uttryck för testatorns yttersta vilja. Ett uttalande om att vissa testamentstagare inte ”skulle ha hennes pengar” ansågs inte vara en giltig återkallelse då det ej var klart att hon ville återkalla förordnandet villkorslöst och omedelbart. Det antogs att uttalandet var ett uttryck för intentionen att senare upprätta ett nytt testamente, till viss del på grund av osäkerhet över hur kvarlåtenskapen annars skulle fördelats.⁸⁴

Återkallelse av återkallelse av testamente är inte lagstadgat men anses vara giltigt beroende på omständigheterna. Det går dock inte att återkalla en återkallelse som innebär förstörande av testamentet.⁸⁵ Däremot är ett förstörande av handling som förklarar testamentet återkallat accepterat. Även återkallelse av muntlig utsaga är något som kan återkallas, samt en på testamentshandlingen tecknad återkallelse som blir överstruken om det är testator som har gjort överstrykningen.⁸⁶ Den som gör gällande en återkallelse har bevisbördan för att så skett och den som gör gällande att en återkallelse har tagits tillbaka och tidigare testamente är gällande ska styrka detta. I ett fall som bekräftade dessa bevisregler hade det senare testamentet blivit sönderrivet och

⁷⁸ Prop. 1930:10 s. 26f.

⁷⁹ Se NJA 1898 s. 140; NJA 1900 s. 182; NJA 1948 s. 214.

⁸⁰ Se NJA 1948 s. 768; NJA 1966 s. 270; NJA 1963 s. 512.

⁸¹ NJA 1959 s. 658.

⁸² NJA 2017 s. 362.

⁸³ NJA 1943 s. 622.

⁸⁴ NJA 1974 s. 646.

⁸⁵ Se även NJA 1952 s. 99 och NJA 1977 s. 479.

⁸⁶ SOU 1929:22 s. 184.

på dess kopia antecknats att testamentet inte skulle gälla, medan det tidigare testamentet fanns kvar i både original och tre kopior. En återkallelse av återkallelse ansågs föreligga.⁸⁷

2.3.5 Tolkning av testamente

11 kap. 1 § ÄB stadgar att testamente ska tolkas utifrån testatorns vilja. Testamentstolkning använder sig av viljeprincipen, vilket innebär att man ska försöka utröna testatorns vilja, och om förändringar avseende sakläget har skett sen testamentet skrevs och när testatorn dog, testatorns hypotetiska vilja.⁸⁸

Presumptionsreglerna i 11 kap. 2–10 §§ ÄB ska endast tillämpas om testatorns vilja inte kan utrönas enligt 11 kap. 1 § ÄB.⁸⁹ Exempelvis säger 11 kap. 4 § ÄB att om egendom som testamenterats inte längre finns i testatorns ägo vid hens bortgång skall förordnandet vara utan verkan. I praxis har HD på basis av 11 kap. 1 § ÄB hänvisat till att om testators hypotetiska vilja är att testamentstagare ska få annan egendom i substitut är 11 kap. 4 § ÄB utan verkan.⁹⁰ Anledningen till vissa till synes långtgående tolkningar till stöd för testatorns vilja är viljeprincipen. Testamente är en ensidig, benefik och återkallelig rättshandling vilket innebär att testamentstagaren inte kan ses som en motpart. En bokstavstolkning är således inte motiverad utifrån rättssäkerhetssynpunkt.⁹¹

I andra stycket 11 kap. 1 § ÄB stadgas att om testator har gjort ett misstag när hen skrev testamentet, såsom felskrivning eller liknande, ska testamentet inte verkställas efter ordalydelsen. Testamentet ska tolkas efter testatorns avsikt och om möjligt verkställas enligt detta. Om inte testatorns avsikt går att utläsa från testamentet och annan bevisning ska förordnandet med misstaget vara utan verkan.⁹²

Förändring i de allmänna samhällsförhållandena kan leda till omtolkning av testamente. Ett exempel från rättspraxis var när egendom testamenterades till inrättande av en stiftelse för en specifik församling och den senare delades i två. Båda församlingarna ansågs vara berättigade att ta del av stiftelsens förmån.⁹³

⁸⁷ NJA 2022 s. 509.

⁸⁸ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 11 kap. under rubriken Inledning; 11 kap. 1 § ÄB.

⁸⁹ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 11 kap. 1 §.

⁹⁰ NJA 1948 s. 405; NJA 1927 s. 157 II.

⁹¹ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 11 kap. 1 §; se bl.a. NJA 2021 s. 992 där det var skrivet att endast en fastighet skulle tillfalla testamentstagaren, men på grund av andra omständigheter som visade testators vilja ansåg HD att förordnandet omfattade även andra fastigheter.

⁹² SOU 1929:22 s. 211f; 11 kap. 1 § ÄB.

⁹³ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 11 kap. 1 §; Se även NJA 1933 s. 142.

Ändringar i lagen kan leda till omtolkning av testamente, bl.a. om ett förordnande innehåller formuleringen ”enligt lag” och lagen har ändrats sen testamentet skrevs. Rättspraxis har framtagit en presumptionsregel att det är den lag som gäller vid dödsfallet som ska gälla om inte det finns omständigheter som talar för att testatorn menade lagen vid tillfället hen skrev förordnandet.⁹⁴ Om testator var bosatt i främmande land vid upprättande av testamente kan det tyda på att den statens lag åsyftades och det bör därför tas med i beaktningen när testamentet ska tolkas.⁹⁵ Begreppet arvingar tolkas i första hand efter testators vilja och om det inte går att utröna, vilka som anses som arvingar enligt lag som gäller vid testators död eller den tidpunkt där förordnandet ska verkställas.⁹⁶ Begreppet lika lotter gällande barnbarn eller syskonbarn har tolkats olika i praxis om det spelar roll vilken släktgren de tillhör. Det ansågs helt osannolikt att testator velat dela kvarlåtenskapen lika mellan alla brorsbarn från två avlidna bröder och en levande bror, då den levande brodern endast skulle få en liten andel eftersom brorsbarnen var många till antalet. Rätten valde att dela kvarlåtenskapen på tre lika lotter, en till brodern och de andra till respektive gren av brorsbarn.⁹⁷ I ett annat fall skulle kvarlåtenskapen delas mellan fem systerbarn och en brorson; Då ansågs testatorn velat dela upp det jämt så varje barn fick lika andel oavsett vilken gren de tillhörde, och varje barn fick en sjättedel.⁹⁸

Vid testamentstolkning anses det viktigt värdera balansen mellan att utföra testamentet till möjligaste mån och inte fylla ut testamentet för mycket så att det får annat innehåll än det testatorn åsyftade.⁹⁹

Om testatorns vilja och viljeförklaringen inte stämmer överens är det viljan som ska vara ledande. Om testator t.ex. använt sig av ett begrepp som har en viss innebörd juridisk eller allmänspråkligt, men det finns andra uppgifter som visar att testator hade en annan uppfattning om innebörden är det testatorns uppfattning av innebörden som ska läggas till grund för tolkningen.¹⁰⁰

All sorts bevisning kan användas i testamentstolkning, även muntliga uttalanden. Om någon med stöd av dessa eller andra omständigheter ej kopplade till testamentshandlingen menar att testators vilja har varit annan än den som uttrycks i testamentet har den personen bevisbördan.¹⁰¹

⁹⁴ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 11 kap. 1 §; NJA 1936 s. 47; NJA 1928 s. 32 II; NJA 1932 s. 502.

⁹⁵ NJA 1939 s. 101.

⁹⁶ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 11 kap. 1 §; NJA 1927 s. 280.

⁹⁷ NJA 1942 s. 147.

⁹⁸ NJA 1972 A 39.

⁹⁹ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 11 kap. under rubriken Inledning.

¹⁰⁰ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 11 kap. 1 §; NJA 1937 s. 345.

¹⁰¹ NJA 1958 s. 101; NJA 1978 s. 509.

Testamentstolkning begränsas med hänsyn till formkraven som bland annat ska skydda mot förhastade uttalanden som inte representerar testatorns yttersta vilja. Det går alltså inte att tolka in förordnanden som inte har förankring i testamentet.¹⁰²

Tolkningsregeln i 11 kap. 6 § ÄB stadgar att om en testamentstagare dör innan testator, eller innan hans rätt att ärva har inträtt, så får hans avkomlingar träda i hans ställe om de har rätt till arv efter testatorn. Det är framför allt vid successiva förordnanden som testamentstagare kan avlida innan hans rätt att ta testamente har inträtt. Då anses det rimligt att avkomlingarna ska få ta del av testamentet i stället.¹⁰³ När 11 kap. 6 § ÄB inte har varit tillämplig på grund av att avkomlingarna inte är legala arvingar efter testatorn har en tolkning gjorts i stöd av 11 kap. 1 § ÄB, möjligtvis tillsammans med en analog tillämpning av 11 kap. 6 § ÄB, till förmån för avkomlingarnas istadarätt.¹⁰⁴ Representationsrätt har i praxis även bedömts finnas när arvingarna efter testamentstagaren inte är avkomlingar, i fallet verkar dock 11 kap. 1 § ÄB varit grunden för tolkningen, men 11 kap. 6 § ÄB nämndes i diskussionen och kan således ha påverkat bedömningen. Testamentstagares släktingar hade istadarätt då testator vid testamentets upprättande uttalat att så var fallet.¹⁰⁵

Enligt 11 kap. 7 § ÄB ska, om testamentet avser hela kvarlåtenskapen eller hela delen som inte utgör bröstarvinges laglott och det inte går att verkställa angående en viss testamentstagare, universella testamentstagares lotter i motsvarande mån ökas om inte annat följer av 11 kap. 6 § ÄB. Detta då testatorn förmodas velat att den legala arvsordningen inte ska följas. Att då verkställa till förmån för de legala arvingarna skulle gå emot testamentets anda och mening. Stadgandet har en allmän betydelse då det tar avstånd från den äldre uppfattningen att den legala arvsordningen har företräde framför testamentsfånget.¹⁰⁶

I 11 kap. 9 § ÄB stadgas om ändamålsbestämmelser. Om en ändamålsbestämmelse är meddelad beträffande egendom som tillkommer viss arvinge eller testamentstagare är det upp till denne att verkställa förordnandet. I annat fall ska ändamålsbestämmelsen fullgöras av oskift. Om en ändamålsbestämmelse är omöjlig att fullgöra försvinner förpliktelsen. Om bestämmelsen har samband med förordnande till viss testamentstagare får det, med hänsyn till omständigheterna, bedömas om också förordnandet ska anses vara utan verkan. Om förordnandet är gjort i syfte att fullgöra ändamålsbestämmelsen borde testatorns vilja vara att hela förordnandet blir ogiltigt. Om

¹⁰² Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 11 kap. 1 § under rubriken Begränsningar med hänsyn till formkraven.

¹⁰³ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 11 kap. 6 §; NJA 1935 s. 260.

¹⁰⁴ NJA 1942 s. 135; NJA 1951 s. 732 B.

¹⁰⁵ NJA 1991 s. 152.

¹⁰⁶ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 11 kap. 7 §.

testamentstagaren däremot åsyftas förmån med ändamålsbestämmelsen som inskränkning bör inte hela förordnandet bli ogiltigt på grund av omöjligheten att uppfylla förordnandet. Enligt allmänna rättsgrundsatser får en ändamålsbestämmelse som strider mot lag, goda seder eller inte har annat syfte än att skada eller besvära annan inte fullgöras. En sådan bestämmelse blir behandlad likt den bestämmelse som är omöjlig att fullgöra.¹⁰⁷ De som kan föra talan om uppfyllelse av ändamålsbestämmelsens fullgörande är enligt 22 kap. 7 § ÄB legala arvingar, efterlevande make, arvinges avkomling, universell testamentstagare, boutredningsman och testamentsexekutor.

Det finns visst utrymme för en testamentsbestämmelse att genom ansökan till Kammarkollegiet ändras eller upphävas genom permutation. Skälen som godtas är om bestämmelsen på grund av ändrande förhållanden inte kan iakttas, blivit uppenbart onyttig eller uppenbart stridande mot utfärdarens avsikter eller på grund av annat särskilt skäl.¹⁰⁸

2.3.6 Ogiltighet och klander

I 13 kap. ÄB finns bestämmelserna om ogiltighet. 13 kap. 1 § ÄB stadgar att ett testamente är ogiltigt om testator ej var behörig att förordna om sin kvarlåtenskap eller om testamentet inte är upprättat i laga form. Om vittnesjäv som regleras i 10 kap. 4 § andra stycket ÄB är grunden för ogiltighet är testamentet endast ogiltigt i den del som där avses, d.v.s. den del där förordnandet rör det jäviga vittnets bekantskaper.

13 kap. 2 § ÄB stadgar att ett testamente är ogiltigt om det har upprättats under påverkan av en psykisk störning. Störningen kan vara av beständig art, men också tillfällig som en konsekvens av häftiga fysiska sjukdomar eller rusgivande medel. Det omfattar även när en person på grund av sjukdom som t.ex. hjärtinfarkt eller cancer befinner sig i ett psykiskt tillstånd som gör att hen inte är medveten om testamentets innehåll eller oförmögen att förstå innebörden av det.¹⁰⁹ Den som klandrar ett testamente med detta lagrum som grund har bevisbördan.¹¹⁰ Det måste finnas ett orsakssamband mellan sinness tillståndet och upprättandet av testamentet för att testamentet ska bli ogiltigt, testamentet måste alltså ha upprättats under inflytande av sinness tillståndet. Testamente som var skrivet av testator som var omyndigförklarad på grund av sin manodepressiva sjukdom ansågs ändå vara giltigt. Detta berodde på att sjukdomen endast påverkade honom periodvis, och när testamentet skrevs var han i sådant sinness tillstånd att han hade förmåga att ta hand om sina ekonomiska angelägenheter.¹¹¹ Yttrande från medicinalstyrelsen om att en person led av dementia senilis i kombination med den övriga bevisningen ledde till

¹⁰⁷ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 11 kap. 9 §.

¹⁰⁸ 1 och 2 §§ Permutationslag (1972:205).

¹⁰⁹ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 13 kap. 2 §; NJA 1963 s. 526.

¹¹⁰ NJA 1936 s. 131; NJA 2009 s. 249.

¹¹¹ NJA 1943 s. 651.

att testamente ogiltigförklarades.¹¹² Demens som diagnos kan inte ensam läggas till grund för ogiltighet, utan andra omständigheter och orsakssambandet måste tas i beaktande.¹¹³

Enligt 13 kap. 3 § ÄB är ett testamente vidare ogiltigt om någon har tvingat testator eller förmått honom genom missbruk av hans oförstånd, viljesvaghet eller beroendeställning att upprätta testamente. HD ansåg att en 79-årig man, som dagen innan upprättandet av testamentet hade fått en hjärtattack, hade blivit övertalad att underteckna ett testamente genom missbruk av hans viljesvaghet som uppstod till följd av hans hälsotillstånd.¹¹⁴ Ett testamente efter en 81-årig kvinna som ansågs viljesvag förklarades vara ogiltigt på grund av hennes hälsotillstånd och beroendeställning till testamentstagaren.¹¹⁵

I 13 kap. 3 § andra stycket ÄB stadgas att detsamma gäller om testator blivit svikligen förledd att upprätta testamente eller om han annars svävat i villfarelse som var bestämmande för hans vilja att upprätta testamentet. Villfarelse finns om testator inte hade velat upprätta testamente på det sättet om han visste om de faktiska omständigheterna. Om villfarelsen har framkallats av annan som handlat mot bättre vetande och med avsikt att framkalla testamente föreligger svek. Det spelar ingen roll hur annan villfarelse uppkommit.¹¹⁶ Villfarelse som inte varit bestämmande för förordnandet är inte möjlig ogiltighetsgrund.¹¹⁷

I 14 kap. 5 § ÄB finns regler om klandertalan. Om en arvinge vill göra gällande att testamentet är ogillt ska denne väcka klandertalan inom sex månader efter att hen blivit delgiven testamentet på det sätt som stadgas i 14 kap. 4 § ÄB. Om hen inte väcker talan inom denna tid är rätten till talan förlorad. Om en klandertalan får bifall i rätten förklaras testamentet ogiltigt i den del som klandertalan rör och mot den testamentstagare klandertalan väcktes mot.¹¹⁸ Om en arvinge har godkänt testamentet kan den inte senare väcka klandertalan. Beroende på omständigheterna kan dock godkännandet ogiltigförklaras.¹¹⁹

¹¹² NJA 1948 s. 532; NJA 1949 A 121.

¹¹³ Se Svea hovrätts dom 2017-12-01 i mål nr T 8554-16, Svea hovrätts dom 2019-04-25 i mål nr T 1721-18, där testamente förklarades ogiltigt och Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2008-08-25 i mål nr T 2189-06, Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2017-01-18 i mål nr T 1804-15 där testamente ansågs giltigt.

¹¹⁴ NJA 1944 s. 548.

¹¹⁵ NJA 1948 s. 277.

¹¹⁶ SOU 1929:22 s. 319f.

¹¹⁷ Se NJA 1937 s. 401, testator trodde att tidigare testamente blivit ogiltigt och upprättade därför ett nytt, men eftersom det inte var visat att villfarelsen påverkade innehållet var det nya testamentet giltigt.

¹¹⁸ Agell & Brattström (2025) s. 62f.

¹¹⁹ Se NJA 1938 s. 229 där saknad kännedom om arvsrätt gjorde godkännandet ogiltigt då godkännandet endast berörde upphävande av äldre testamente, inte avstående av arvsrätt.

Om testamente strider mot lag, till exempel reglerna om efterarv i första stycket 3 kap. 2 § ÄB, är det i det avseendet utan verkan. Testamentet behöver inte angripas genom klander.¹²⁰ Om en bröstarvinge vill få ut sin laglott krävs att hen begär jämkning av testamentet med stöd av 7 kap. 3 § ÄB.

I 15 kap. 2 § ÄB stadgas att rätt till att ta arv och testamente efter någon förverkas om man genom tvång, förledande eller missbruk av annans oförstånd, viljesvaghet eller beroendeställning förmår denne att upprätta eller återkalla testamente eller avstå därifrån. Detta gäller om det ej finns särskilda skäl emot förverkandet. Stadgandet gäller likaså om någon uppsåtligt har förstört eller undanhållit testamente. Det gäller även någon som har medverkat till detta enligt 15 kap. 3 § ÄB. Om en person har förverkat sin rätt att ta arv ska det ärvas såsom om denne hade dött före arvlåtaren enligt 15 kap. 4 § ÄB. Lind och Wallin anser att bestämmelsen om förverkande vid undanhållet eller förstört testamente inte är tillräcklig och att det finns behov av ytterligare lagstiftning.¹²¹

2.3.7 Egna reflektioner

Den mycket uttömmande regleringen visar på hur viktigt det anses vara att testators yttersta vilja kan följas. 11 kap. ÄB visar hur högt testators vilja värderas hos lagstiftaren. Både viljeprincipen där testators vilja i det specifika fallet ska utredas, och presumptionsreglerna om den faktiska viljan inte kan utredas. I tolkning av testamente ges relativt stort utrymme för att kunna följa testators vilja och enligt mig kan det ses som att formkraven uppluckras lite till förmån för testators vilja.

¹²⁰ NJA 2011 s. 957 p. 12.

¹²¹ Lind & Wallin, Ärvdabalken Del I (2026-03-12, version 8B, JUNO) kommentaren till 15 kap. under rubriken Inledning.

3 Förslag från SOU 2025:91

3.1 Testamentsregister

Utredningen föreslår att det ska införas en ny bestämmelse i 9 kap ÄB som stadgar att ett testamentsregister ska finnas och föras av Skatteverket.¹²² Det ska vara ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi som ska innehålla en bestyrkt kopia av det fysiska testamentet och uppgifter av betydelse för att identifiera testatorn och testamentet.¹²³

3.1.1 Bakgrund

Ett testamentsregister har de senaste åren uppmärksammats som något önskvärt, och riksdagen har genom tillkännagivanden uppmanat regeringen att vidta åtgärder för att upprätta ett testamentsregister i offentlig regi.¹²⁴ Bakgrunden till att ett testamentsregister diskuteras är att det förekommer att testamenten inte kommer fram vid dödsfall eller förfalskas. Det är inte tillfredsställande eller rättssäkert och kostar för både enskilda och samhället. Ett allmänt testamentsregister skulle, enligt utredningen, stärka rättssäkerheten och leda till enklare administration. Utredningen anser också att reglerna behöver anpassas till den tekniska utvecklingen.¹²⁵ Det finns visserligen privata aktörer såsom advokatbyråer, bouppteckningsföretag och banker som erbjuder testamentsförvaring. Det är dock inte en garanti att testamentet kommer fram vid dödsfallet då företagen kan ha gått i konkurs eller lagts ner mellan att testamentet skrevs och dödsfallet skedde. Det finns också risk att förvararen inte får kännedom om dödsfallet och då inte tillkännager testamentets existens för dödsbodelägarna.¹²⁶

Testator brukar förvara sitt testamente hemma eller i ett bankfack, men möjligheten att använda bankfack är något som minskar i takt med att bankerna begränsar utbudet. Om ett testamente förvaras hemma finns det risk att det försvinner, antingen uppsåtligt eller genom olycka.¹²⁷

Enligt utredningen är syftet med ett testamentsregister att minska risken för att testamenten inte kommer fram vid dödsfall. Det ska på ett mer betryggande sätt kunna säkerställas att testamentet hittas vid testators död. Utredningen anser att om fler testamenten hittades skulle det leda till att testators vilja blir känd i fler fall. Eftersom ett testamente med formfel kan bli giltigt om ingen klandrar det, skulle en registrering av en handling som uttrycker testators vilja vid en viss tidpunkt kunna ha betydelse. Något som skulle

¹²² SOU 2025:91 s. 350.

¹²³ SOU 2025:91 s. 271.

¹²⁴ Genom civilutskottets betänkanden 2018/19:CU7, se Rskr. 2018/19:180 och 2020/21:CU6, se Rskr. 2020/21:22.

¹²⁵ SOU 2025:91 s. 249.

¹²⁶ Eriksson (2008) s. 152.

¹²⁷ SOU 2025:91 s. 268f.

kunna förhindras är att testamente hamnar hos någon som uppsåtligt förvanskar eller förstör det. Utredningen anser att om testamentet hittades snabbare skulle det leda till enklare, snabbare och billigare bouppteckningar samt minska förekomsten av tilläggsbouppteckningar.¹²⁸

Utredningen förutspår att benägenheten att skriva testamente skulle kunna öka då de anser att rättssäkerheten för testamentet stärks. Vidare skulle en ökad benägenhet att skriva testamente leda till att fler arvlåtare får sin yttersta vilja genomförd. De menar att det i sin tur skulle öka skyddet för äganderätten, både testators och testamentstagares.¹²⁹

Utredningen tar även upp att genom ett testamentsregister skulle Sverige kunna delta i det europeiska samarbetet för testamentsregister, European Network of the Registers of Wills Association (ENRWA), vilket skulle leda till större möjligheter för EU-medborgare att upptäcka svenska testamenten.¹³⁰

Testamentsregistret ska enligt direktiven vara frivilligt, varför ett obligatoriskt register inte har diskuterats.¹³¹

3.1.2 Utformning

I Skatteverkets promemoria om testamentsregister beskrivs tre alternativ till register. Det första är att endast registrera testators personuppgifter och information att denne har upprättat ett testamente, samt möjlighet att registrera var testamentet finns och vilka som behöver ta del av det. Detta alternativ ansågs av Skatteverket inte uppfylla syftet med ett testamentsregister. Det andra alternativet innehåller, förutom de uppgifter som nämns ovan, även en kopia av testamentet. Det skulle kunna leda till att den ansvariga myndigheten kan påpeka om det finns brister gällande formkraven. Skatteverket förordade detta alternativ. Kammarkollegiet menade att det skulle kvarstå viss osäkerhet om det inte registrerades senare inträffade omständigheter, speciellt om det påträffas endast kopior av ett senare testamente. Ett tredje alternativ är att förvara ett testamente i original. Detta alternativ skulle enligt Skatteverket vara det säkraste sättet för att testamentet kommer fram efter dödsfallet. Testatorn skulle inte behöva förvara testamentet själv och det skulle skyddas från att någon annan förutom testatorn skulle kunna förstöra eller förvanska det. Skatteverket anser dock att administrationen skulle bli omfattande och digitala möjligheter skulle vara mycket små. Därför förordade Skatteverket att det tredje alternativet inte borde genomföras. Alla alternativen ger testator möjlighet att återkalla sitt testamente genom att upprätta ett nytt eller på annat

¹²⁸ SOU 2025:91 s. 269f.

¹²⁹ SOU 2025:91 s. 269.

¹³⁰ SOU 2025:91 s. 270.

¹³¹ SOU 2025:91 s. 271.

sätt otvetydigt visa att testamentet inte längre utgör testators yttersta vilja. Något meddelande till Skatteverket krävs inte.¹³²

Utredningen anser att registret ska utformas utifrån testatorns intresse av att skydda sitt testamente, men också ha kvar möjligheten att ändra eller återkalla testamentet. De anser att det första alternativet inte ger tillräckligt skydd mot förvanskningar och förfalskningar. Genom att endast förvara en kopia underlättas en digital hantering vilket, enligt utredningen, är önskvärt. Utredningen ansåg att på grund av integritetsskäl måste registret utformas så att insynen och åtkomsten till uppgifterna är begränsad.¹³³

Kammarkollegiet förespråkade att originalhandlingen förvaras för att öka tydligheten kring återkallade testamenten, men gjorde detta med utgångspunkten att registret ska vara obligatoriskt vilket enligt direktiven inte är ett alternativ. Därför anser utredningen att Kammarkollegiets åsikt inte har någon större vikt. Utredningen framhåller att risken för arvstvister kommer finnas kvar då registret skulle vara frivilligt. Om ett originaltestamente skulle givas in så kan det uppstå tvister om det finns ett senare testamente som inte har registrerats eller något som utgör en återkallelse. De anser även att tvister om formkrav inte skulle kunna undvikas. Utredningen gör därför bedömningen att en registrering av en bestyrkt kopia av testamentet är tillräckligt för att öka chanserna att kunna beakta testators yttersta vilja.¹³⁴

Utredningen anser att en registrerad kopia ska kunna användas för delgivning oavsett om originalet hittas vid testators död eller ej. Den ska enligt utredningen dessutom kunna bifogas till en bouppteckning.¹³⁵

Förhållanden mellan nödtestamenten och den registrerade testamentshandlingen ska, enligt utredningen, vara densamma som mellan nödtestamenten och ordinära testamenten. Ett giltigt nödtestamente kommer alltså kunna ersätta, ändra eller agera som tillägg till det registrerade testamentet.¹³⁶

Utredningen föreslår att när testator har avlidit ska Skatteverket skicka upplysning om testamentsregistreringen till de personer som testator angav vid registreringen, där kopian av testamentet och eventuell uppgift om var originaltestamentet finns ingår. Undantaget skulle bli om testator tidigare meddelat Skatteverket att testamentet är återkallat eller ersatt. Då ska denna upplysning inte skickas ut.¹³⁷ En bouppteckningsman föreslås alltid ha rätt att få ut en kopia av testamentet och övriga uppgifter i testamentsregistret. Dödsbodeläggare, efterlevande make och efterarvingar enligt lag eller testamente samt legatarie och testamentsexekutor föreslås i utredningen kunna begära ut en

¹³² SOU 2025:91 s. 272f.

¹³³ SOU 2025:91 s. 274f.

¹³⁴ SOU 2025:91 s. 276.

¹³⁵ SOU 2025:91 s. 282.

¹³⁶ SOU 2025:91 s. 284.

¹³⁷ SOU 2025:91 s. 304.

kopia av det registrerade testamentet om det inte finns uppgift att det har blivit återkallat.¹³⁸

3.1.3 Bevisbörda

Utredningen är av åsikten att om det finns en registrerad kopia av testamentet, men original inte återfinns, ska det presumeras att kopian utgör testatorns yttersta vilja. De utgår från tanken att om testator valt att registrera testamente, så går det att utgå från att det är testatorns yttersta vilja, om testator inte tydligt har uttryckt att det inte stämmer. Utredningen föreslår också att kopian ska presumeras gälla före originaltestamenten som är daterade före registreringen.¹³⁹

Enligt utredningen bör det fortfarande åligga den som hävdar att ett testamente har återkallats att styrka detta. De anser dock att bevisfrågorna borde kunna begränsas genom ett register med kopia och information om var originalet förvaras samt möjlighet att meddela registret om ändringar eller andra rättshandlingar.¹⁴⁰

Utredningen menar att det även i fortsättningen ska vara möjligt för testator att fritt upprätta ett nytt testamente efter registreringen och ha det gällande trots att det nya testamentet inte registreras. De anser att den nu gällande presumptionen om att ett senast upprättat testamente är testators yttersta vilja ska behållas även i förhållande till registrerade kopior. Utredningen framför att om endast kopian av ett senare testamente upphittas, ska presumptionen vara att originalet har återkallats, och den kopian av det äldre testamentet som finns i registret ska gälla. Undantaget från denna presumption skulle vara om det i det senare testamentet uttrycks att det gamla testamentet återkallades. Utredningen menar att en registrerad kopia kan få bevisverkan om ett senare testamente klandras som ogiltigt om testator en gång registrerat sitt testamente och sen inte meddelar Skatteverket att hen skrivit ett nytt. Utredningen anser även att om ett tillägg läggs till på originalhandlingen utan att några ändringar registreras, så kan den registrerade versionen få betydelse ur bevis-synpunkt.¹⁴¹

3.1.4 Ansökan

Enligt utredningen behövs formkrav för registreringen för att vara säker på att det är en kopia av en äkta testamentshandling som registreras. De tycker dock att det inte bör vara för svårt att ansöka om registrering för att någon inte ska bli avskräckt från att utnyttja registret. En ansökan ska enligt utredningen vara undertecknad och det ska också finnas krav på legitimation. I utredningens förslag framgår det att det ska vara möjligt att ansöka digitalt med elektronisk identifiering och underskrift. Utredningen menar att genom

¹³⁸ SOU 2025:91 s. 319.

¹³⁹ SOU 2025:91 s. 279.

¹⁴⁰ SOU 2025:91 s. 279f.

¹⁴¹ SOU 2025:91 s. 281.

en elektronisk underskrift bör även testatorn kunna intyga kopians äkthet.¹⁴² En digital ansökan ska kräva en avancerad elektronisk underskrift, förslagsvis en som avses i art. 3 i eIDAS-förordningen.¹⁴³ En sådan avancerad underskrift ska uppfylla kraven i art. 26 i eIDAS-förordningen. De kraven är att 1) underskriften ska vara unikt knuten till undertecknaren, 2) undertecknaren ska kunna identifieras genom underskriften, 3) den ska vara skapad på grundval av uppgifter för skapande av elektroniska underskrifter som undertecknaren med hög grad av tillförlitlighet kan använda uteslutande under sin egen kontroll och 4) den ska vara kopplad till de uppgifter som den används för att underteckna på ett sådant sätt att alla efterföljande ändringar av uppgifterna kan upptäckas.¹⁴⁴

Utredningen tar upp ett rättsfall som visserligen rörde elektronisk underskrift av låneförbindelse, men som ändå är relevant på temat elektronisk underskrift och bevisbördan för dess äkthet. Enligt HD ska den som hävdar att en avancerad elektronisk underskrift använts för att signera en handling visa det. När det har bevisats måste innehavaren av underskriften göra det antagligt att användandet av underskriften gjordes obehörigen.¹⁴⁵ Rimligen torde detta kunna tillämpas likväl i situationer där testamentariskt sabotage görs gällande.

Utredningen framför att det kan finnas behov av att kunna ansöka om registrering på alternativa sätt. Därför ska en ansökning kunna göras genom en fysisk undertecknad ansökningshandling med kopia av testators id-handling bifogad. Enligt utredningen ska en ansökan även kunna göras med ombud, då med ombudets underteckning i stället för testatorns, kopia av testators id-handling och en fullmakt som uttryckligen omfattar registreringsuppdraget. På testamentskopian som skickas med ska det stå ett intygande av testator eller ombud om att det är en kopia av originaltestamentet. Utredningen anser att, genom kravet på kopia av id-handling och en bekräftelse som skickas till testator efter registrering, kommer risken för felaktiga eller falska registreringar att minimeras. Genom ett personligt besök på Skatteverket anser utredningen att en person ska kunna ansöka om hen så önskar, då med samma formkrav som nyss nämnts.¹⁴⁶

Precis som med upprättande av testamente påverkar inte förekomsten av ställföreträdare förmågan att registrera testamentet i registret enligt utredningens förslag. Så länge den enskilda kan upprätta ett testamente på egen hand ska hen också kunna registrera det som en del av testamentsfriheten. Det krävs

¹⁴² SOU 2025:91 s. 286.

¹⁴³ SOU 2025:91 s. 288.

¹⁴⁴ Art. 3 & art. 26 eIDAS-förordningen.

¹⁴⁵ NJA 2017 s. 1105.

¹⁴⁶ SOU 2025:91 s. 289.

inte heller något godkännande eller medverkan från ställföreträdaren. Samma sak bör enligt utredningen gälla underåriga och dess förmyndare.¹⁴⁷

Utredningen anser att en ansökan ska innehålla testatorns fullständiga namn, adress och person- eller samordningsnummer med möjligheten att skriva var testamentet i original förvaras och vilka som ska meddelas vid dödsfallet att testatorn har lämnat ett testamente. När en registrering har gjorts ska en bekräftelse skickas till testator med information om hur hen meddelar en återkallelse eller ändring. Detta för att minska risken för otillbörliga handlingar och säkerställa att testatorn är den som ansökt. En skriftlig bekräftelse bör enligt utredningen skickas till testatorns postadress och om möjligt till testatorn digitalt.¹⁴⁸

Utredningen föreslår att ett inbördes testamente ska kunna registreras precis som ett vanligt testamente, men ska då räknas som en registrering endast för den personen som ansöker. Registreringen blir alltså individuell. Utredningen framför att ansökan kommer kunna göras gemensamt, men den kommer då registreras som två individuella testamenten kopplade till respektive part. Därefter kan ansökan om ändring eller återkallelse göras av varje individ för sig.¹⁴⁹

När registreringen sker anser utredningen att Skatteverket endast ska kontrollera huruvida handlingen är ett förordnande om kvarlåtenskap, d.v.s. handling som otvetydigt kommer från testatorn och som ger uttryck för testatorns yttersta vilja genom disposition för dödsfalls skull, och om testationshabilitet finns enligt 9 kap. 1 § ÄB. Övriga formkrav, menar utredningen, ska i stället prövas i en klanderprocess vid osäkerhet då Skatteverket inte hade kunnat bedöma om t.ex. vittnen var samtidigt närvarande eller jäviga. Skatteverket hade endast kunnat peka ut vissa uppenbara fel, och om de tillrättavisar vissa fel men inte andra hade det kunnat leda till missförstånd om testamentets giltighet efter registrering och betydelsen av en registrering.¹⁵⁰

Utredningen anser att en återkallelse eller ändring av registrerat testamente ska kunna meddelas registret, men att det inte är ett krav för återkallelsens eller ändringens giltighet. Även uppgifter om var testamentet i original förvaras och vem som ska få ta del av uppgiften vid dödsfall ska enligt förslaget kunna ändras. Förfarandet vid meddelande om ändring eller återkallelse ska följa samma formföreskrifter som vid ansökan om registrering. En ansökan om att registrera ett nytt testamente ska, enligt utredningen, ge testator tillfälle

¹⁴⁷ SOU 2025:91 s. 290.

¹⁴⁸ SOU 2025:91 s. 291–293.

¹⁴⁹ SOU 2025:91 s. 295f.

¹⁵⁰ SOU 2025:91 s. 297f.

att ange om det nya testamentet ersätter eller kompletterar det tidigare registrerade testamentet och denna uppgift ska också registreras i registret.¹⁵¹

3.2 E-testamente

Utredningen föreslår att ett e-testamente ska införas genom en ny bestämmelse i ÄB. Det digitala testamentet ska kunna upprättas i Skatteverkets tjänst för registrering av testamenten. Det ska kunna undertecknas av både testator och vittnen med en avancerad elektronisk underskrift¹⁵². Ett e-testamente ska registreras i testamentsregistret.¹⁵³

3.2.1 Formkraven

Utredningen anser att e-testamenten endast ska införas om de ordinarie formkraven kan uppfyllas. Skriftlighetskravet är ett tillförlitligt sätt att fastställa när förordnandet tillkom och för att bedöma giltigheten och innehållet däri. Kravet har vidare en varningsfunktion där testatorn manas till eftertanke vilken är till för att testatorn inte ska ta förhastade beslut. Underskriftskravet finns framför allt för att säkerställa dokumentets äkthet. Eftersom handstil är unikt för varje person kan denna användas för att identifiera underskriften och då fastställa giltigheten. Det går att undersöka om en underteckning är äkta eller inte, eftersom det anses nästintill omöjligt att imitera någons namnteckning¹⁵⁴. En underskrift är också en viljeförklaring att binda sig till innehållet i en handling och kan likt skriftlighetskravet agera varningsfunktion. Vittneskravet är till för att garantera äktheten i handlingen samt se till att formkraven följs och att ingen otillbörlig påverkan sker.¹⁵⁵

Därutöver måste arkivering och förvaring kunna skötas på ett sätt som säkerställer att uppgifterna kan läsas av senare i tiden. Skriftlighetskravet är enligt utredningen inte ett hinder för digital hantering av dokument. Underskriftskravet kräver inte att namnet går att utläsa och kan även göras med något annat tecken. Nuförtiden används digitala signaturer på viktiga handlingar och antagligen kommer metoderna kunna utvecklas ytterligare. En elektronisk signatur kan göras personlig och genom viss teknik kan man se om något har ändrats eller manipulerats vilket skulle kunna ge mer skydd än traditionella testamenten. Dock kan en elektronisk signatur användas av andra som vet om koden till signaturen. Många äldre lämnar ut personliga koder till familj och andra bekanta för att de ska kunna hjälpa dem med myndighetskontakter eller bankärenden. Därför krävs bevittnings för att vara säker på att det är testator som använt den digitala signaturen och inte någon annan med tillgång

¹⁵¹ SOU 2025:91 s. 302–304.

¹⁵² Se definitionen i 3.1.4.

¹⁵³ SOU 2025:91 s. 371.

¹⁵⁴ Se dock bl.a. Svea hovrätts dom 2024-05-27 i mål nr T 12471–22 där experter kommer fram till olika slutsats om underskrift är äkta eller inte.

¹⁵⁵ SOU 2025:91 s. 365f.

till koden. Utredningen bedömer således att underskriftkravet kan uppfyllas genom digital hantering.¹⁵⁶

För att vittneskravets syfte ska kunna uppfyllas behöver vittnena vara på plats med testatorn personligen och sedan signera med sina elektroniska underskrifter. Utredningen föreslår att testatorn efter signatur ska få en QR-kod eller liknande som vittnen kan skanna för att signera, vilket skulle generera information om IP-adresser och tidsstämpel.¹⁵⁷

3.2.2 Utformning

Utredningen anser att e-testamenten bara bör kunna upprättas via en särskild statlig tjänst för att hålla hög säkerhet långsiktigt, samt för att säkerställa att förvaringen kommer kunna bestå och dokumenten avläsas över lång tid framöver. Utredningen anser att eftersom en myndighet tillhandahåller tjänsten kommer den elektroniska underskriften kunna framställas säkert och myndighetens hantering kommer hindra att dokumentet ändras obehörigen efter signering. Myndigheten ska genom underskriften kunna kontrollera vem dokumentet härrör ifrån och verifiera utställaren. Skatteverket anses vara lämplig myndighet för detta. Utredningen anser vidare att e-testamenten ska innefatta ett krav på att registreras i testamentsregistret för att uppnå motsvarande säkerhet och trygghet som ordinära testamenten. Detta ansågs inte påverka testationsfriheten då testator alltid kan välja att skriva fysiskt testamente om hen inte vill använda sig av registret. Det föreslås att tjänsten för e-testamenten ska innefatta en funktion där testator kan få en bestyrkt fysisk kopia av testamentet som kan lämnas ut efter dödsfallet, och även information om den elektroniska signaturen ska lämnas ut tillsammans med kopian.¹⁵⁸

Testatorn föreslås kunna återkalla testamente digitalt på samma sätt som det upprättats. Det ska dessutom gå att återkalla ett testamente genom att upprätta ett nytt testamente fysiskt eller på annat otvetydigt sätt ge uttryck att det ska återkallas. Skillnaden mot fysiska testamenten är att möjligheten att förstöra testamentet inte finns.¹⁵⁹

Skatteverket har meddelat att de inte kommer kunna utveckla en tjänst som med säkerhet kan fastställa var testatorn och vittnena befinner sig fysiskt vid bevitningen och inte heller att de är närvarande samtidigt. En IP-adress kommer skapas vid upprättandet, men den garanterar inte att personer befinner sig på samma plats. Dock kan tiden som testatorn och vittnena har på sig för att signera handlingen begränsas för att minska risken för icke samtidigt närvarande.¹⁶⁰

¹⁵⁶ SOU 2025:91 s. 366–369.

¹⁵⁷ SOU 2025:91 s. 370.

¹⁵⁸ SOU 2025:91 s. 372f.

¹⁵⁹ SOU 2025:91 s. 373.

¹⁶⁰ SOU 2025:91 s. 376f.

3.3 Uppgifter om testamentsvittnen

Utredningen föreslår att det ska förtydligas att vittnen bör skriva ett namnförtydligande samt lämna uppgifter om personnummer, yrke och annat av betydelse för att de ska kunna identifieras. Vidare ska det förtydligas att vittnena bör intyga ort och datum för bevitning. Bevislätnadsregeln i 10 kap. 2 § andra stycket ÄB ska uttryckligen kopplas till att vittnena går att identifiera.¹⁶¹

Vittnen är en del av formkraven för testamentes giltighet, men används också för att kunna utreda om testamente upprättas på rätt sätt. I nuläget uppstår det situationer där vittnet inte kan identifieras på grund av oläslig underskrift eller vanligt förekommande namn vilket kan försvåra bevisläget.¹⁶²

Kammarkollegiet har uttryckt kritik mot att det inte finns ett krav på att vittnet lämnar de uppgifter som rekommenderas i 10 kap. 2 § ÄB. De anser att det vore lämpligt att kräva att testamentsvittnen lämnar uppgifter för deras identifikation såsom personnummer och adress. Utredningen anser att det inte är motiverat att göra uppgifter om vittnet till ett formkrav. De menar att det är oproportionerligt att ett testamente ska bli ogiltigt bara för att vissa uppgifter om vittne saknas. Det framförs att testatorn får stå risken att vittnena inte kan identifieras. Ett sådant krav skulle enligt utredningen leda till att fler testamenten klandras och kvarlåtenskap fördelas enligt lag utan att testators vilja respekteras.¹⁶³

Däremot borde de rekommendationer om uppgifter som ska lämnas uppdateras. Utredningen föreslår att vittne bör lämna namnförtydligande och personnummer, eller motsvarande uppgift som kan hjälpa till att identifiera vittnet. Ett personnummer kan, förutom att identifiera personen, ofta leda till att det går att hitta personens aktuella adress. Förslaget avser också ett förtydligande i lagtexten genom att skriva in ”ort och datum” i stället för ”tid” för att klargöra vittnesmeningen.¹⁶⁴

Utredningen föreslår att bevislätnadsregeln i 10 kap. 2 § ÄB andra stycket ska kopplas till att vittnena går att identifiera för att inskräpa vikten av att identifikation är möjlig. De menar att regeln ger en testamentstagare stor fördel då hen annars har bevisbördan att testamentet är upprättat i laga form. Vidare föreslår de att bevislätnadsregeln bara ska gälla om båda vittnen kan identifieras. Detta är måhända vad som görs i praktiken men utredningen anser att det ska klargöras i lagtexten. Denna ändring kommer enligt utredningen att underlätta bevisningen om testatorns yttersta vilja och att

¹⁶¹ SOU 2025:91 s. 381.

¹⁶² SOU 2025:91 s. 379.

¹⁶³ SOU 2025:91 s. 381f.

¹⁶⁴ SOU 2025:91 s. 382f

kvarlåtenskapen ska fördelas i enlighet med viljan. Bestämmelsen blir följaktligen mer ändamålsenlig.¹⁶⁵

3.4 Nödtestamente

Utredningen föreslår att ett förordnande om kvarlåtenskap i annan form än de nu accepterade nödtestamentena ska godtas som nödtestamente om det på annat sätt tydligt framgår att förordnandet ger uttryck för testatorns yttersta vilja. Arvingarna ska kunna delges förordnandet genom ett överlämnande av skriftlig uppgift som visar testamentets innehåll eller upptagning som visar testamentets innehåll. Om det är oenigt om handlingen eller uttrycket är ett testamente eller inte ska den som vill åberopa det som testamente föra en fastställelsetalan om detta. Om motparten vill göra en invändning att testamentet inte är giltigt enligt 13 kap. 1 § ÄB ska invändningen göras i samma process. Talan ska väckas inom sex månader från det att bouppteckningen avslutades. Annars anses uttrycket inte utgöra testamente. Om processen leder till att domstolen fastställer handlingen eller uttrycket som testamente får arvinge sedan väcka klandertalan enligt 14 kap. 5 § ÄB om ogiltighet som avser 13 kap. 2 eller 3 §§ ÄB inom tre månader från domens laga kraft.¹⁶⁶

3.4.1 Bakgrund

Direktiven som utredningen bygger på ifrågasätter om formkraven för nödtestamenten är tidsenliga. Regleringen ska balansera rättssäkerhet och tydlighet mot flexibilitet. Tanken är att utredningen ska undersöka hur regleringen kring nödtestamente kan moderniseras.¹⁶⁷

I praxis har fall uppkommit där det fastställts att testatorn skrivit nödtestamente där den yttersta viljan uttrycks, men att det blir ogiltigt på grund av att det inte uppfyller formkraven.¹⁶⁸ Därför vill utredningen vidga möjligheterna att upprätta nödtestamente.

3.4.2 För- och nackdelar med formkraven

Enligt utredningen är argumenten för att behålla formkraven att kraven leder till god bevisning och att det är enkelt och förutsägbart att ha två tydliga¹⁶⁹ sätt att upprätta nödtestamenten. Argument som tas upp mot formkrav är att nödtestamente är till för situationer då vanligt testamente inte kan upprättas och situationerna är ofta mycket påfrestande och känslofyllda. Då tycker

¹⁶⁵ SOU 2025:91 s. 384f.

¹⁶⁶ SOU 2025:91 s. 391f.

¹⁶⁷ SOU 2025:91 s. 387.

¹⁶⁸ I Svea hovrätts dom 2013-06-13 i mål nr T 11306–12 fann rätten att ett sms utgjorde ett testamentariskt förordnande och var egenhändigt skrivet, men kunde inte godkänna nödtestamentet eftersom det inte var undertecknat. Se även NJA 1993 s. 341 där avskedsbrev med underskrift hittades tillsammans med anteckningar som uttryckte testators yttersta vilja, men anteckningarna kunde inte godkännas som nödtestamente på grund av avsaknad av underskrift.

¹⁶⁹ Se avsnitt 2.3.3

utredningen att strikta formkrav kan vara orimliga att upprätthålla. De anser att den digitalisering som sker leder till att det för många kan ses som naturligt att filma ett förordnande på telefonen eller skriva ett sms och låta det ha samma verkan som ett traditionellt nödtestamente.¹⁷⁰

Enligt utredningen går det att få en god bevissäkring på fler sätt än genom det holografiska och muntliga testamentet. Därför vill de godta nödtestamenten som har andra former. Utredningen menar att en reglering som lade till en möjlighet med formkrav som tillät tekniska hjälpmedel, om de krävde någon form av identifikation, skulle kunna motsvara bevisning som krävs idag. Det skulle dock, enligt utredningen, inte uppnå önskad flexibilitet då exempelvis handskrivna anteckningar inte skulle omfattas. Utredningen anser inte att den nuvarande regleringen ska kompletteras med fler konkreta sätt att upprätta nödtestamente då ingen inte kan förutse teknikutvecklingen och ändrade kommunikationsmedel. Därför föreslår utredningen att om det inte råder tvekan om att testator är den som upprättat testamentet och testatorn befunnit sig i nöd så bör ett klart och tydligt förordnande kunna godtas som nödtestamente oavsett vilken form det har.¹⁷¹

Utredningen föreslår en särskild taleregel för dessa typer av nödtestamenten, men anser inte att taleregeln är nödvändig för de nuvarande formbundna sätten att göra nödtestamente. Det finns etablerad praxis om dessa former och de är enligt utredningen en säker metod att skriva nödtestamente. Därför föreslår utredningen att de behålls som uttryckligen accepterade former av nödtestamente i lagstiftningen.¹⁷²

3.4.3 Särskild taleregel

Utredningen medger att dessa nya former av nödtestamenten kan öka risken för falska påståenden och förfalskningar. De tror att det kan bli svårare att bedöma om det verkligen är testatorn som står bakom uttrycket. Utredningen anser att det inte är rimligt att arvingarna ska behöva föra klandertalan mot alla påståenden om förordnanden i vaga former där det är oklart om testator är avsändare och om det rör sig om testamente eller ej. Därför anser utredningen att de nya formerna av nödtestamente ska vara bundna av en specifik taleregel. Det föreslås att testamentstagaren som vill åberopa ett nödtestamente i annan form än de nu accepterade ska föra en fastställsetalan om arvingarna inte godkänner testamentet. Hen ska då visa att det rör sig om ett testamente och också att testator befunnit sig i en nödfallssituation. Utredningen föreslår även att testamentstagare ska ha bevisbördan för att ogiltighetsgrunderna i 13 kap. 1 § ÄB inte är aktuella. Om arvingarna godtar testamentet behöver ingen talan föras.¹⁷³

¹⁷⁰ SOU 2025:91 s. 392.

¹⁷¹ SOU 2025:91 s. 393.

¹⁷² SOU 2025:91 s. 394.

¹⁷³ SOU 2025:91 s. 394–396.

Utredningen anser att en tidsfrist för att väcka denna talan ska finnas för att arvskifte ska ske i rimlig tid samtidigt som testators vilja respekteras. Förslaget innebär att om talan inte väcks inom tidsfristen kan uttrycket inte göras gällande som testamente. Eftersom det rör sig om ett nödtestamente som görs nära inpå bortgången ska tidsfristen enligt utredningen kopplas till boupp-teckningen. De anser att talan ska väckas inom sex månader från att boupp-teckningen avslutades. Utredningen anser att det kan finnas fall där det är rimligt att först fastställa om något utgör ett nödtestamente eller ej innan eventuella invändningar enligt 13 kap. 2 och 3 §§ ÄB aktualiseras. Därför ska arvingar kunna väcka klandertalan efter en fastställsetalan fullgjorts och nödtestamente förklaras utgöra testamente. Utredningen föreslår att klandertalan ska väckas inom tre månader från fastställsedomen. De föreslår dock att detta inte hindrar arvingarna från att klandra testamentet enligt dessa grunder även i den första processen.¹⁷⁴

Utredningen anser att dessa typer av testamente kan leda till att det krävs mer bevisning än de traditionella formerna. Detta då testamentstagare dels ska bevisa att testator är den som gjort förordnandet, dels när i tiden det upprättades. Det framförs i utredningen att för att visa dessa omständigheter kan digitala spår och digital ursprungsformation vara till nytta vilket kan vara svårare att uppbringa än bevisningen för ett nödtestamente upprättat enligt nuvarande formkrav. Utredningen anser dock att en videoupptagning bör vara relativt tillförlitligt i att utröna vem som gjort ett förordnande och när. När ett hjälp-medel kräver t.ex. ansiktigenkänning, kod, lösenord eller liknande för att kunna använda det bör det gå att, enligt utredningen, utgå från att testator är avsändaren. De anser att ett muntligt förordnande inför endast ett vittne bör kräva kompletterande bevisning som visar på testatorns vilja och kan inte vara tillräckligt på egen hand. Slutligen kommer utredningen fram till att en fri bevisföring om något räknas som nödtestamente eller ej kan leda till något fler tvister men sannolikt bara några få fall som vägs emot testatorns rätt att bestämma över sin kvarlåtenskap.¹⁷⁵

¹⁷⁴ SOU 2025:91 s. 397–399.

¹⁷⁵ SOU 2025:91 s. 399f.

4 Andra familjerättsliga handlingar

I detta avsnitt redogörs kort för andra familjerättsliga handlingar som har vissa likheter med testamenten. Detta för att sedan kunna jämföra regleringen för dessa handlingar med den reglering som föreslås i utredningen.

4.1 Äktenskapsförord

Ett äktenskapsförord låter makar bestämma över sin egendom och dess status som giftorättsgods eller enskild egendom. Formkraven för ett äktenskapsförord finns i 7 kap. 3 § ärvdabalken (ÄktB). Det ska vara skriftligt, daterat och underskrivet av båda makarna eller de blivande makarna. För att ett äktenskapsförord ska bli giltigt måste det också registreras hos Skatteverket. Om äktenskapsförordet skrivits av blivande makar börjar det gälla från äktenskapets ingående om det skickas in inom en månad från denna tidpunkt. Om det är skrivet mellan makar börjar det gälla dagen det ges in till Skatteverket. När äktenskapsförordet har upprättats finns en presumtion för samtycke till registrering, så om en av makarna motsätter sig kan den andra ändå skicka in förordet för registrering och det kommer vara giltigt.¹⁷⁶

Om ett äktenskapsförord har ett formfel är det inte giltigt. Det krävs ingen klandertalan för att göra det gällande, utan det är en nullitet.¹⁷⁷

Skatteverket ansvarar för äktenskapsförordsregistret enligt 16 kap. 1 § ÄktB. Ansökan görs till Skatteverket genom en ansökan om registrering och äktenskapsförordet i original.¹⁷⁸ Skatteverket kontrollerar de formella förutsättningar som grundläggande formkrav.¹⁷⁹ Registreringen innebär däremot inte att Skatteverket genomför några kontroller på innehållet vilket innebär att det ändå kan förklaras ogiltigt eller jämkas. Registrering ska bara vägras om det är uppenbart att det inte faller inom ramen för ett äktenskapsförord.¹⁸⁰ För att upphäva ett äktenskapsförord helt eller delvis krävs ett nytt äktenskapsförord som även det måste registreras.¹⁸¹ En registrering av äktenskapsförord tjänar som en upplysning till tredje man och skydd för borgenärer.¹⁸² Det skyddar också makars enskilda egendom från varandras borgenärer.¹⁸³ När den ansvariga myndigheten för registret ändrades till Skatteverket framfördes i propositionen att registrering ofta har syfte att förebygga tvist. Äktenskapsregistret

¹⁷⁶ SOU 2025:91 s. 263.

¹⁷⁷ Teleman (2024) s. 20.

¹⁷⁸ 16 kap. 2 § ÄktB.

¹⁷⁹ SOU 2025:91 s. 263.

¹⁸⁰ Teleman & Tottie, Äktenskapsbalken (2023-06-14, version 5, JUNO), kommentaren till 7 kap. 3 § 3 st.

¹⁸¹ Prop. 1986/87:1 s. 129; NJA 1997 s. 37.

¹⁸² SOU 1981:85 s. 254.

¹⁸³ Teleman & Tottie, Äktenskapsbalken (2023-06-14, version 5, JUNO), kommentaren till 16 kap. 1 §.

som helhet har framför allt som syfte att ge tredje man inblick i rättshandlingar mellan makar som kan innebära risker för fordringsägare.¹⁸⁴

När man registrerar ett äktenskapsförord hos Skatteverket förses originalet med bevis på registrering genom en stämpel och underskrift från handläggaren. Originalet skickas sedan tillbaka till ingivaren och en elektronisk kopia förvaras i äktenskapsregistret.¹⁸⁵

Det finns likheter mellan äktenskapsförord och testamente till viss del i formkraven och karaktären av ett familjerättsligt dokument. Äktenskapsförord har dock sina skillnader från testamente. Det är ett avtal mellan två parter medan testamente är en ensidig handling.

4.2 Framtidsfullmakt

En framtidsfullmakt är en fullmakt som någon ger åt en fysisk person för att företräda fullmaktsgivaren ifall hen på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande varaktigt och i huvudsak inte längre har förmåga att ta hand om de angelägenheter som fullmakten avser.¹⁸⁶

Framtidsfullmakter delar många likheter med testamente. De träder ofta i kraft långt efter upprättandet och när fullmaktsgivaren själv inte kan frågas om sina intentioner.¹⁸⁷ Formkraven för framtidsfullmakt utformades efter de formkrav som finns för testamenten. Detta för att underlätta bevisningen vid eventuella tvister om fullmaktsgivarens tillstånd eller andra omständigheter.¹⁸⁸ Det är dock viktigt att komma ihåg att en framtidsfullmakt reglerar hur fullmaktsgivarens angelägenheter ska skötas medan hen lever, medan testamentet reglerar vad som ska hända med kvarlåtenskapen efter testators död. Rättshandlingarna är alltså i kraft under olika perioder i livet (och döden). En framtidsfullmakt kan även reglera personliga angelägenheter till skillnad från testamente som bara kan reglera ekonomiska angelägenheter.¹⁸⁹

Upprättaren ska ha fyllt 18 år och ha ”förmåga att ha hand om sina angelägenheter”.¹⁹⁰ Fullmakten ska vara skriftlig och likt testamente ska testator i två vittnens samtida närvaro underteckna handlingen eller vidkänna underteckningen. Vittnena ska underteckna handlingen och veta att det rör sig om en framtidsfullmakt.¹⁹¹ Fullmaktshavaren får inte vara vittne och inte heller

¹⁸⁴ Prop. 2010/11:119 s. 55.

¹⁸⁵ Skatteverkets promemoria 2022-02-21 *Ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi*, s. 9; 2 § förordning (2011:976) om Skatteverkets handläggning av vissa registreringsärenden.

¹⁸⁶ 1 § Lag (2017:310) om framtidsfullmakter.

¹⁸⁷ Prop. 2025/26:92 s. 125.

¹⁸⁸ Prop. 2016/17:30 s. 32.

¹⁸⁹ Se Westman, Lagen om framtidsfullmakter - En kommentar m.m. (2021-12-22, JUNO) avdelning IV, kap. 5.3.

¹⁹⁰ 3 § Lag (2017:310) om framtidsfullmakter.

¹⁹¹ 4 § Lag (2017:310) om framtidsfullmakter.

den som är under 15 år, någon med psykisk störning som saknar insikt om vittnesbekräftelsen eller fullmaktsgivarens make, sambo, syskon, den som står i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag.¹⁹²

Vid tillägg eller ändring av framtidsfullmakten krävs att det görs efter samma krav som vid upprättande, om det inte rör sig om en begränsning av fullmakten.¹⁹³ En framtidsfullmakt kan återkallas på samma sätt som en vanlig fullmakt, genom förstörelse av fullmaktshandlingen eller återtagande. Fullmaktsgivare kan också meddela tredje man att framtidsfullmakt inte längre gäller, men då är det endast verksamt mot tredje man. Den kan även återkallas genom förfarandet i 2 kap. 17 § AvtL. Paragrafen stadgar att om fullmaktsgivare kan visa att det är sannolikt att fullmakten förkommit eller att han inte kan få tillbaka den på annat vis kan den förklaras kraftlös av tingsrätten genom kungörelse. Sökanden måste införa kungörelsen i Post- och Inrikes Tidningar.¹⁹⁴

Det finns inte en lagfäst ogiltighetsgrund i framtidsfullmakter såsom för testamenten, men det har i doktrinen resonerats att en talan om ogiltighet borde kunna föras med grund i bristande form.¹⁹⁵

Nyligen har regeringens proposition Prop. 2025/26:92 *Ett ställföreträdarskap att lita på* röstats igenom i riksdagen.¹⁹⁶ Den innehöll ett förslag som innebär att framtidsfullmakter ska kunna undertecknas av fullmaktsgivare och vittnen elektroniskt från och med den 1 juli 2026. Detta ska göras med en avancerad elektronisk underskrift. Av propositionen framgår det att elektroniska underskrifter har hög säkerhet och att det finns möjlighet till flerpartsigering. Det finns också legitimationstjänster med inbyggda lösningar som bekräftar att olika digitala enheter befinner sig på samma plats fysiskt. Det tas upp att det finns digital bekräftelse av faderskap och elektroniska rättegångsfullmakter. Därför anses även framtidsfullmakter kunna signeras elektroniskt.¹⁹⁷ Regeringen ansåg att formkravens syfte kan uppnås via elektronisk underskrift. I denna proposition tas upp att en digital handling inte går att återkalla genom förstörelse på samma sätt som en fysisk handling. Det ansågs dock vara möjligt att enkelt ge ett digitalt alternativ för återkallande och därför inte utgöra något problem. Det framgår av propositionen att det inte borde vara svårare att återkalla en digital fullmakt än en fysisk, i alla fall inte i så stor utsträckning så att det borde hindra införande av digitala fullmakter. Återkallelse görs därtill bara i undantagsfall. Regeringen poängterar att en återkallad fullmakt inte ska kunna användas och därför behöver en digital fullmakt kunna

¹⁹² 4 § tredje stycket Lag (2017:310) om framtidsfullmakter.

¹⁹³ 7 § Lag (2017:310) om framtidsfullmakter.

¹⁹⁴ 8 § Lag (2017:310) om framtidsfullmakter med hänvisning till AvtL; Se även Prop. 2016/17:30 s 115.

¹⁹⁵ Se Westman, Lagen om framtidsfullmakter - En kommentar m.m. (2021-12-22, JUNO) kap. 5.3.

¹⁹⁶ Rskr. 2025/26:222.

¹⁹⁷ Prop. 2025/26:92 s. 124f.

verifieras som original. En elektronisk avancerad underskrift¹⁹⁸ ska användas då den används i andra sammanhang och då omfattas fullmakten av den straffrättsliga regleringen om urkundsförfalskning.¹⁹⁹ I utredningen till denna proposition betonas att kravet på vittnenas samtidiga närvaro fyller en viktig funktion för att undvika bevissvårigheter och behöver vara kvar.²⁰⁰

¹⁹⁸ Se avsnitt 3.1.4 för definitionen.

¹⁹⁹ Prop. 2025/26:92 s. 125.

²⁰⁰ SOU 2021:36 s. 464.

5 Analys

5.1 Testamentsregister

Formkrav har funnits länge och i förarbetena har det talats om att inte avskräcka folk från att skriva testamente. Rättstraditionen verkar vara en av anledningarna till att ett obligatoriskt register inte är aktuellt. Här håller jag med utredningen, en sådan stor förändring skulle högst troligt leda till sämre skydd för testatorns vilja på grund av ogiltighet, åtminstone tills samhället hade vant sig.

Genom att registrera ett testamente kommer risken för försvinnande att minska vilket är positivt för skyddandet av testatorns vilja. Dock kan ju testatorn skriva in var testamentet förvaras, och att denna information ska ges ut till de testatorn vill kan leda till att någon letar upp testamentet och gör sig av med det. Eftersom testator själv väljer vilka som får ta del av informationen minskar risken förvisso, men den är inte helt obefintlig då testator kan missta sig över tillförlitligheten hos dessa personer. Om testamente försvinner ska ju enligt förslaget den registrerade kopian presumeras gälla vilket är en bra skydd för testators vilja mot testamentariskt sabotage. Presumtionen om att en registrerad kopia ska gälla före ett senare upprättat testamentes kopia är också rimlig.

Jag anser att utredningen hade kunnat gå ett steg längre utan att förstöra balansen mellan att skydda testators vilja mot testamentariskt sabotage och möjliggöra för testator att kunna ändra sitt testamente. Den registrerade handlingen bör väga tyngre eftersom den innebär att testator har gjort ett val att skydda sitt testamente utöver att bara upprätta det.

I utredningens överväganden om e-testamenten framhålls att en obligatorisk registrering inte inverkar på den fria testationsmöjligheten då testator alltid kan välja att göra ett fysiskt testamente i stället. Samma argumentation torde kunna appliceras på registret. Om en person registrerar ett testamente bör hen, för att återkalla eller ändra det, behöva skicka in en formbunden ansökan om detta till registret. Om testator inte längre vill vara bunden till registret så kan hen skicka in en formbunden återkallelse och sedan upprätta ett fysiskt testamente som hen väljer att inte registrera på nytt och då uppnå samma frihet som om hen aldrig hade registrerat sitt testamente.

Att testatorn fortfarande har kvar sin fria testamentsvilja är visserligen viktigt, men kan också leda till fortsatta problem med dubbla testamenten och oklarheter kring om en handling innebär återkallande av testamente eller inte. Utredningen själva tar upp att risken för arvstvister kommer finnas kvar på grund av just dessa omständigheter. Det kan fortfarande hända att ett förfalskat testamente upphittas och framställs som ett nytt testamente, eller att en

förfalskad återkallelse eller ett förstört testamente hittas och används som stöd för att testamentet som finns i registret ska ogiltigförklaras.

Det är inte främmande för lagstiftaren att begränsa möjligheten att återkalla testamente, och det har tidigare diskuterats i förarbetena, då på grund av just den osäkerhet som kan uppstå vid formlös återkallelse. Att ett testamentsregister har uppdaterade uppgifter och går att lita på borde utgöra sakliga skäl att begränsa den formlösa återkallanderätten.

Äktenskapsförord måste registreras för att gälla och en ny registrering måste ske för återkallelse. Visserligen ska äktenskapsförord även skydda tredje man men testamente ska ju förutom att skydda testators vilja också skydda testamentstagares framtida äganderätt. Indirekt, genom att skydda testators vilja, skyddas också den tredje man som är testamentstagare. Därför anser jag att man kan dra en viss parallell mellan äktenskapsförordets registrering och testamentes registrering och således motsätta sig formlös återkallelse. På grund av de skillnader som finns mellan äktenskapsförord och testamente ska argumentet dock inte överdrivas.

Att det vid registrering av ett nytt testamente inte skulle vara obligatoriskt att ange om det ersätter eller kompletterar ett redan registrerat testamente är orimligt. Fördelarna med att kräva en angivelse om ersättning eller komplettering torde vara långt övervägande de eventuella nackdelar som finns. Ett förfarande torde vara så lätt som att kryssa i en ruta i ansökan om det ersätter eller kompletterar tidigare registrering. I utredningen nämns inte specifikt varför detta inte skulle vara ett krav och jag får således anta att det är av respekt för testationsfriheten som har fått stor påverkan i utredningen. Genom att göra det frivilligt finns det stor risk att det kommer uppstå situationer med två registrerade testamenten och osäkerhet kring om det gamla är återkallat i sin helhet eller inte. Här borde inverkan på skyddet för testamentariskt sabotage långt överväga den lilla inverkan som görs på testators vilja att ändra testamentet.

5.2 E-testamente

Idag kan många ärenden skötas helt digitalt och att använda sig av en e-legitimation för att identifiera sig vid bl.a. deklaration, bankärenden eller köp är mycket vanligt. Det kan därför ses som naturligt att även kunna upprätta sitt testamente digitalt.

I utredningen betonas noga att e-testamente endast ska implementeras om formkraven för ordinarie testamente fortfarande kan uppfyllas. Eftersom ordinarie formkrav fortfarande ska gälla måste vittnena och testatorn fortfarande befinna sig på samma plats och göra bevittningen samtidigt, vilket annars skulle kunna vara en fördel med digitalt testamente. Originalen hamnar direkt i registret, vilket kan vara en trygghet för testator som oroar sig över att det ska komma bort eller förstöras. Detta skulle kunna vara en fördel om

man jämför med ett fysiskt testamente där endast den bestyrkta kopian hamnar i registret, om än med viss bevisverkan.

En elektronisk underskrift är, som utredningen tar upp, mer känslig för förfalskning då en person endast måste kunna någon annans kod för att utnyttja den och många äldre lämnar ut sina koder till närstående för hjälp med olika digitala ärenden. Genom att bibehålla vittneskravet torde dock övriga fördelar med elektronisk signatur balansera ut risken för missbruk.

En av skillnaderna från den ordinarie testamentsformen skulle bli fråntagandet av möjligheten att återkalla testamentet genom att förstöra det. Eftersom originalet är elektroniskt skulle det alltid finnas spår av det. Detta torde vara något positivt för skyddet mot testamentariskt sabotage då det kan underlätta i bevisväg. Det skulle till viss del inverka på testators fria vilja om testator inte vill lämna spår efter sitt testamente, men då finns alltid fysiska testamenten. Likt delen om testamentsregister anser jag att om det finns fler alternativ för att ta beslut om testamentet, så måste inte balansen mellan skyddet av testators vilja mot testamentariskt sabotage och testators möjlighet att ändra i testamentet se exakt lika ut mellan alla alternativen.

Varningsfunktionen som är kopplad till en underskrift som ska få undertecknaren att förstå allvaret kan till viss del försvagas om det sker elektroniskt. Dock används elektroniska signaturer redan i många andra sammanhang som köpekontrakt och från 1 juli 2026 även framtidsfullmakt. En fördel med en elektronisk signatur är att ort och datum automatiskt registreras vilket kan leda till enklare bevisning och mindre risk för förfalskning. Ytterligare en fördel är att det elektroniska testamentet är att det är låst till en myndighet vilket gör det svårt att otillbörligt ändra efter upprättandet.

Framtidsfullmakter kan från och med 1 juli 2026 upprättas elektroniskt och har som tidigare nämnts många likheter med testamente. De har dock olika skyddsintressen. En framtidsfullmakt ska främst agera som legitimitet att företräda en person när denne inte själv är kapabel till detta och kunna förvalta egendomen på bästa sätt. Fullmaktshavaren får inga fördelar av att vara fullmaktshavare om ett arvode inte är specificeras eller om hen själv inte otillbörligt utnyttjar fullmakten. Men likheterna är dock många och talar för att om det går att införa digitala fullmakter borde digitala testamenten också gå att införa.

Vittneskravet blir en viktig komponent om e-testamenten ska införas och så även de tekniska möjligheter som finns för att säkerställa att vittnena och testatorn är närvarande på samma plats.

5.3 Uppgifter om vittnen

Oförmåga att identifiera vittnen leder till bevissvårigheter om testamentes uppkomst. Jag håller inte med utredningen om att det skulle vara för hårt att

kunna ogiltigförklara testamente på grund av bristande vittnesuppgifter. Jävsreglerna som finns är tämligen vidsträckta och visar hur viktiga vittnenas roll är i upprättandet av testamentet. Åtminstone ett krav på namnförtydligande borde vara obligatoriskt för att minska rättstvister där vittnes identitet inte kan fastställas. Ett testamente i bristande form kan ju ändå bli gällande om ingen klandrar det.

Vittnena är måhända inte bevisvittnen i gammal mening men ett av deras syften är att underlätta bevisning om testamentets uppkomst. Att det då ska falla på att inte kunna identifiera vittnet på grund av otydlig underskrift går emot syftet. Även om förarbetena poängterar att vittnena inte är bevisvittnen anser jag att det har visats i praxis att de ändå har stor betydelse för just bevisningen. Ett av syftena med införande av vittneskrav var också just att undvika tvister och göra bevisläget klarare. Om de endast hade funktionen att vara solennitetsvittnen och vara där för att inpränta allvaret i handlingen så hade jävsregler inte varit relevanta.

5.4 Nödtestamente

Ett nödtestamente är till för att testatorns yttersta vilja ska kunna bli känd och respekteras även när omständigheterna gör det otänkbart att upprätta ett ordnärt testamente. I förarbetena till ÄB betonas att det måste ske en balansgång mellan att respektera testatorns yttersta vilja och inte urholka formkraven. Utan formkrav får domstolarna en större frihet i sin bevisvärdering men också mer ansvar. Detta rättsområde har länge präglats av rättspraxis som har fyllt ut där lagtexten inte räckt till och om formkraven för nödtestamente slopas helt så skulle denna rättspraxis fortsätta växa som en viktig källa för gällande rätt.

Trots att det är bra att värna om testationsfriheten och ta hänsyn till testators yttersta vilja verkar det som att utredningen har glömt bort att den begränsas i vissa fall. Restriktionerna för fideikommiss och att testatorn inte får testamentera till någon som inte är född vid testatorns död är ett exempel på detta, likaså formkraven. När motargumenten väger tyngre än testatorns vilja går det alltså att begränsa den.

Den föreslagna nya taleregeln som innebär att testamentstagare behöver föra en fastställelse talan om att något faktiskt utgör nödtestamente skulle nog till viss del avskräcka personer som vill utnyttja den nya formen genom förfälskningar, men det är tveksamt om det är tillräckligt. De legala arvingarna skulle ändå behöva motsätta sig det formlösa nödtestamentet och dras in i en rättsprocess.

Utredningen nämner en videoinspelning som relativt pålitlig bevisning att testator är avsändare. En aspekt som inte tas upp alls, antagligen på grund av dess mycket snabba utveckling, är risken för förfälskningar som AI-genererad

media utgör. Risken finns även för att media redigeras med AI vilket kan göra det svårare att upptäcka jämfört med ett helt AI-genererat media.

En öppning för nödtestamente i alla former är onekligen ett modernt steg framåt, men det öppnar samtidigt upp för oförutsägbar risk. Med tanke på hur snabb utvecklingen gick för AI-genererad media är det inte otänkbart att ny teknologi kommer utvecklas snabbare än lagstiftaren hinner med. Genom en formlös reglering öppnas det upp för förfalskningar med ny teknologi där domstolens kunskap kan fallera.

Ett testamente är en oerhört viktig rättshandling som är särskilt utsatt för påverkansförsök och att göra det möjligt att upprätta ett nödtestamente helt utan formkrav skulle enligt mig innebära en alltför stor risk för missbruk. Det är viktigt med modernisering men formkravens skyddsintresse väger helt enkelt tyngre.

Om utredningen nödvändigtvis vill utvidga möjligheterna att upprätta nödtestamente bör den lösning som hastigt nämndes, ett förordnande gjort av tekniskt hjälpmedel som kräver ansiktsigenkänning eller liknande upplåsningsmetod, väljas i stället för ett helt formlöst alternativ.

6 Slutsats

Det är viktigt att lagstiftningen följer samhällets utveckling och anpassas efter moderna lösningar. Utredningen har lagt fram bra förslag som kommer minska risken för testamentariskt sabotage, men de hade kunnat gå längre när det gäller testamentsregistret för att nå ett fullgott skydd. Testatorns vilja hade enligt mig inte inskränkts genom ytterligare reglering, utan hade i stället skyddats bättre mot otilbörliga påverkansförsök. E-testamenten är en väl övervägd lagstiftning som bibehåller skyddet mot testamentariskt sabotage och utredningen har gjort rimliga avvägningar för att uppnå en modernare reglering. Uppgifter om vittnen hade kunnat göras till ett krav utan att det hade lett till för stor påverkan på testationsfriheten. I fallet med nödtestamenten anser jag att utredningen inte har gjort en korrekt övervägning mellan testatorns vilja och risken för testamentariskt sabotage. Om förslaget leder till lagstiftning i dess nuvarande form är testatorns yttersta vilja i fara.

Det är tydligt att testators yttersta vilja har en stor betydelse i rättsutvecklingen och därför har vägt tungt när utredningen har kommit med sina förslag. För nästan varje bestämmelse om testamente betonas testatorns vilja vara det viktigaste och långtgående tolkningar tillåts. Enligt mig har utredningen därför inte vågat gå tillräckligt långt för att förhindra förekomsten av testamentariskt sabotage. Testators möjlighet att ändra och återkalla testamente har vägt mycket tungt och haft företräde framför skyddet från testamentariskt sabotage.

Källförteckning

Tryckta källor

Offentligt tryck

Utredningsbetänkanden

SOU 1929:22 Förslag till lag om testamente.

SOU 1981:85 Äktenskapsbalk.

SOU 2021:36 Gode män och förvaltare – en översyn.

SOU 2025:91 Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor.

Propositioner

Prop. 1930:10 Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om testamente m.m.

Prop. 1986/87:1 om äktenskapsbalk m.m.

Prop. 2010/11:119 Domstolarnas handläggning av ärenden.

Prop. 2011/12:110 2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet m.m.

Prop. 2016/17:30 Framtidsfullmakter – en ny form av ställföreträdarskap för vuxna.

Prop. 2025/26:92 Ett ställföreträdarskap att lita på.

Prop. 2025/26:250, En statlig e-legitimation.

Utskottsbetänkanden

Bet. 2018/19:CU7 Familjerätt.

Bet. 2020/21:CU6 Familjerätt.

Övrigt

Rskr. 2018/19:180.

Rskr. 2020/21:22.

Rskr. 2025/26:222.

Skatteverkets promemoria 2022-02-21, *Ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi*.

Litteratur

Agell, Anders & Brattström, Margareta, (2025), *Testamentsrätt: en lärobok om rättshandlingar för dödsfalls skull*. Fjärde upplagan. Uppsala: Iustus förlag.

Brattström, Margareta & Singer, Anna, (2023), *Rätt arv: fördelning av kvarlåtenskap*. Sjätte upplagan. Uppsala: Iustus förlag.

Dahlman, Christian, (2019), "Begreppet rättskälla", i: Dahlman, Christian & Wahlberg, Lena (red.). *Juridiska grundbegrepp: en vänbok till David Reidhav*. Första upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson, Anders, (2008), *Arv och testamente*. Stockholm: Thomson förlag AB.

Hafström, Gerhard, (1978), *Den svenska familjerättens historia*. Nionde upplagan. Lund: Juridiska föreningen i Lund. Studentlitteratur. [distributör]

Kaariniemi, Jari, (1992), *Testamente: formkrav och testationsbehörighet*. Stockholm: Juristförlaget.

Kleineman, Jan, (2025), "Rättsdogmatisk metod", i: Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Lind, Göran & Wallin, Gösta *Ärvdabalken Del I* (2026-03-12, version 8B, JUNO).

Sandgren, Claes. (2025), *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod, argumentation och språk*. Sjätte upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik.

Teleman, Örjan & Tottie, Lars, *Äktenskapsbalken* (2023-06-14, version 5, JUNO).

Teleman, Örjan, (2024), *Äktenskapsförord*. Femte upplagan. Stockholm: Norstedts juridik.

Trolle Önnerfors, Elsa, (2014), *Justitia et prudentia: rättsbildning genom rättstillämpning: Svea hovrätt och testamentsmålen 1640–1690*. Andra reviderade upplagan. Stockholm: Institutet för rättshistorisk forskning: Jure [distributör].

Westman, Per, *Lagen om framtidsfullmakter - En kommentar m.m.* (2021-12-22, JUNO).

Övriga källor

Göta hovrätts remissyttrande, Dnr 2025/214 (2026-01-13), Yttrande över betänkandet Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor (SOU 2025:91) <https://www.regeringen.se/contentassets/30e02b034d79421d8d8ba6262bfcf77a/gota-hovratt.pdf> (besökt 2026-05-20)

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitets remissyttrande, Dnr SU FV-2252-25 (2026-04-08) Remiss av Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för

efterlevande sambor (SOU 2025:91) <<https://www.regeringen.se/contentassets/30e02b034d79421d8d8ba6262bfcf77a/stockholms-universitet-juridiska-fakulteten.pdf>> (besökt 2026-05-20)

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Dnr V2025/2397 (2026-01-15) Remiss: Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor (SOU 2025:91)<<https://www.regeringen.se/contentassets/30e02b034d79421d8d8ba6262bfcf77a/lunds-universitet-juridiska-fakulteten.pdf>> (besökt 2026-05-20)

Sparbankernas riksförbunds remissyttrande, Dnr Ju2025/01730 (2026-01-15) Remissyttrande över SOU 2025:91 Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor <<https://www.regeringen.se/contentassets/30e02b034d79421d8d8ba6262bfcf77a/sparbankernas-riksforbund.pdf>> (besökt 2026-05-20)

Svenska Bankföreningens remissyttrande, Dnr JU2025/01730 (2026-01-14) SOU 2025:91 Nya regler om arv och testamente <<https://www.regeringen.se/contentassets/30e02b034d79421d8d8ba6262bfcf77a/svenska-bankforeningen.pdf>> (besökt 2026-05-20)

Sveriges advokatsamfunds remissyttrande, Dnr Ju2025/01730 (2026-01-15) <<https://www.regeringen.se/contentassets/30e02b034d79421d8d8ba6262bfcf77a/sveriges-advokatsamfund.pdf>> (2026-05-20)

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 1898 s. 140.

NJA 1900 s. 182.

NJA 1918 s. 555.

NJA 1921 s. 545.

NJA 1927 s. 157 II.

NJA 1927 s. 280.

NJA 1928 s. 32 II.

NJA 1932 s. 502.

NJA 1933 s. 142.

NJA 1935 s. 260.

NJA 1936 s. 47.

NJA 1936 s. 131.

NJA 1937 s. 221.

NJA 1937 s. 243.

NJA 1937 s. 345.

NJA 1937 s. 401.

NJA 1938 s. 58.

NJA 1938 s. 229.
NJÄ 1938 s. 511.
NJÄ 1939 s. 101.
NJÄ 1939 s. 364 I och II.
NJÄ 1940 s. 351.
NJÄ 1942 s. 135.
NJÄ 1942 s. 147.
NJÄ 1943 s. 558.
NJÄ 1943 s. 622.
NJÄ 1943 s. 651.
NJÄ 1944 s. 548.
NJÄ 1946 s. 349.
NJÄ 1948 s. 214.
NJÄ 1948 s. 277.
NJÄ 1948 s. 405.
NJÄ 1948 s. 532.
NJÄ 1948 s. 768.
NJÄ 1949 A 121.
NJÄ 1950 s. 498.
NJÄ 1951 s. 732 B.
NJÄ 1952 s. 99.
NJÄ 1953 s. 312.
NJÄ 1958 s. 101.
NJÄ 1959 s. 658.
NJÄ 1963 s. 512.
NJÄ 1963 s. 526.
NJÄ 1966 s. 270.
NJÄ 1967 s. 158.
NJÄ 1972 A 39.
NJÄ 1973 s. 342.
NJÄ 1974 s. 646.
NJÄ 1977 s. 479.
NJÄ 1977 s. 168.
NJÄ 1978 s. 189.
NJÄ 1978 s. 509.
NJÄ 1979 s. 268.
NJÄ 1986 s. 590.
NJÄ 1991 s 152.
NJÄ 1993 s. 341.
NJÄ 1994 s. 34.
NJÄ 1994 s. 145.
NJÄ 1997 s. 37.
NJÄ 2009 s. 249.
NJÄ 2011 s. 957.
NJÄ 2017 s. 362.
NJÄ 2017 s. 1105.

NJA 2021 s. 992.

NJA 2022 s. 509.

Hovrätterna

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2008-08-25 i mål nr T 2189–06.

Svea hovrätts dom 2013-06-13 i mål nr T 11306–12.

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2017-01-18 i mål nr T 1804–15.

Svea hovrätts dom 2017-12-01 i mål nr T 8554–16.

Svea hovrätts dom 2019-04-25 i mål nr T 1721–18.

Svea hovrätts dom 2024-05-27 i mål nr T 12471–22.